

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

XXII. 1935.

AMSTERDAM

P. A. HEMERIJCK

(A. T. KLEEREKOOPER)

1935.

Munten der Vereenigde Oostindische Compagnie.

II. ¹⁾

Bij het samenstellen van het eerste deel van deze studie was ik mij er wel van bewust, dat over dit onderwerp nog vele gegevens te vinden zouden zijn bij de oude schrijvers en in de officiële stukken, waarvan natuurlijk vele aan mij niet bekend waren, of die om de een of andere reden niet voor het publiek toegankelijk zijn.

Dr. F. W. STAPEL maakte mij er op attent, dat door hem van 1927—1932 uitgegeven is: PIETER VAN DAM, *Beschryvinge der Oostindische Compagnie*, vier kloee deelen, waarin wat men zou kunnen noemen „de Geheime Geschiedenis der Vereenigde Oostindische Compagnie” beschreven is.

Sedert 1701 werd het handschrift van deze geschiedenis, zorgvuldig in een kist gesloten, door de Compagnie bewaard „opdat deselve in tyden en wylen in geen andere handen zoude moogen geraken” ²⁾.

In dit werk vindt men vele gegevens waarvan in dit tweede deel gebruik gemaakt is en ik kan Dr. STAPEL voor zijn mededeeling niet genoeg dankbaar zijn.

Ook wordt daarin veel behandeld dat reeds in het eerste deel ter sprake is gekomen en mag er met eenige voldoening op gewezen worden, dat die gegevens niet in strijd zijn met wat ik daarin, naar mijn beste weten, als waarschijnlijk heb voorgesteld.

Zoo wordt bevestigd dat de koperen munten van Paliakate met Arabisch opschrift werkelijk aan de eene

¹⁾ Zie voor het eerste gedeelte: *Jaarboek voor Munt- en Penningkunde* 1934, bl. 48 en volg.

²⁾ VAN DAM I 1, bl. XX.

zijde geslagen zijn met wat men noemde „de stempel van den konink van Golconda” ³⁾ en dat de XVIIen na 1661 welwillender kwamen te staan ten opzichte der aanmunting van „payementen” te Paliakate, Negapatnam, Cochin enz. ⁴⁾).

De redenen die VAN DAM opgeeft voor het ontstaan van den hoogen koers der „oude” Pagoden zijn andere dan die van TAVERNIER ⁵⁾, of liever er waren nieuwe factoren bijgekomen, waardoor de koers nog veel hooger steeg.

Hoewel de „oude” nog slechts weinig voorkwamen (zij werden niet meer aangemunt), eischte de koning van Golconda betaling der landpachten en hoofdgelden in die munten. Bij gebreke van dien moest de betaling dan geschieden in „nieuwe”, naar rato van 193³/₄ „nieuwe” voor 100 „oude”. Dit alles om op zeer handige wijze het jaarlijksch tribuut, dat hij aan den Groot-Mogol moest betalen, op de ingezetenen te verhalen.

Verder blijkt uit VAN DAM, dat de koperen Nevels aan de Munt van den Koning geslagen werden en dus geen Compagnie's munten waren ⁶⁾).

Een zeer belangrijk feit in de geschiedenis der O.I.C. in Voor-Indië was voorzeker de verplaatsing van het hoofdkantoor op de kust van Coromandel, van Paliakate naar Negapatnam ⁷⁾).

De Engelschen, die stellig reeds in 1661, of misschien nog wel eerder, te Madras Pagoden hadden gemunt ⁸⁾,

³⁾ VAN DAM II. 2, bl. 313, en eerste gedeelte dezer studie, bl. 60.

⁴⁾ Idem I. 2, bl. 60 en II. 2, bl. 389.

⁵⁾ Idem II. 2, bl. 143 en eerste gedeelte, bl. 101.

⁶⁾ Idem II. 2, bl. 169 en eerste gedeelte, bl. 109.

⁷⁾ Eerste gedeelte, bl. 96.

⁸⁾ ELLIOT, bl. 144/145.

vestigden niet zonder reden een tweede Munt te Tegenapatnam⁹⁾ buiten het bereik van den Groot-Mogol, zeker wel naar aanleiding van zijn hernieuwd opdringen naar het zuiden, want zijn bedoelingen waren zeer gevreesd¹⁰⁾.

De Nederlanders gingen verder en verplaatsten zelfs hun hoofdkantoor in 1690. De rechtstreeksche onderhandelingen met het keizerlijke hof waren zeer kostbaar en langdurig en de resultaten niet altijd daarmede in overeenstemming¹¹⁾, terwijl bij onderhandelingen met den Nawab deze zich dikwijls verschool achter zijn meester.

Daarenboven wilden de Nederlanders het liefst botsingen met dezen grooten heer, in dien tijd althans, vermijden. Hoe gemakkelijk het daartoe kon komen hadden de Engelschen tot hun schade en schande in 1686 in Bengalen moeten ondervinden¹²⁾ en toen in 1687 de troepen van den Keizer naar het zuiden kwamen, verlieten alle Europeanen tijdelijk Masulipatan.

SHIVAJI¹³⁾, het hoofd der Mahratten, veroverde in 1651 het rijk Gingi, waarin Porto Novo, Sadraspatnam, Pondichéry en Tegenapatnam gelegen waren; in 1676 vermeersterde hij Tanjore en in 1677 werden Gooty en Vellore door hem ingenomen. Ook deze Mahratten zagen niet zonder angst en vrees het opdringen der troepen van den Keizer en, daar de Compagnie in het naderend conflict absoluut onzijdig wenschte te blijven, stond dit den vorst van Tanjore geenszins aan¹⁴⁾.

De heerschappij van den Groot-Mogol heeft zich evenwel nimmer verder uitgestrekt dan tot de rivier Coleroon

⁹⁾ Eerste gedeelte, bijlage D.

¹⁰⁾ VAN DAM II. 2, bl. 166.

¹¹⁾ Idem, bl. 173/174.

¹²⁾ COLENBRANDER I, bl. 277.

¹³⁾ Eerste gedeelte, bl. 58.

¹⁴⁾ *Corp. Dipl.* III, bl. 560.

en na den dood van AURANGZEB in 1707 komt reeds het verval van dit groote rijk.

De Europeesche machten zien dit niet direct in. De eerste die eigenlijk een juiste kijk heeft op de machtsverhoudingen in Indië is de Fransche gouverneur DUPLEX, geïnspireerd door zijn inlandsche vrouw, de „begum JOANNA”. Men had op de kust van Coromandel nu nog slechts rekening te houden met den Nawab en de kleine vorsten.

De Franschen stegen thans zeer in macht en aanzien en beheerschten den Nizam, die op zijn beurt zich het recht aanmatigde den Nawab te benoemen zonder Dehli daarin te kennen (1742—1749). Zij plunderden Tanjore en veroverden in dien tijd Madras (1748—1749), versloegen den Nizam (1749) en de Mahratten en verkregen nu Covelong (1750—1752), Masulipatan (1751—1759), Karikal, den Carnatic (1751—1760) en Cuddalore. Madras werd opnieuw belegerd.

Overal op deze kusten vindt men nu de Nederlanders, Engelschen en Franschen in plaatsen gevestigd, die dicht bij elkaar liggen, terwijl onze O.I.C., die met leede oogen de opkomst van haar rivalen aanziet, nog zooveel mogelijk tracht van haar oude privilegiën en relaties gebruik te maken.

Aan den Franschen gloriëtijd in Indië kwam vrij plotseling een einde. Niet begrepen noch gesteund wordt DUPLEX teruggeroepen en daarenboven in 1754 met de Engelschen het nadeelige tractaat van Sadraspatnam gesloten; dezen echter, die op de beteekenis van het werk van DUPLEX veel scherper blik hebben dan het Fransche Compagnie's bestuur, zetten den oorlog voort en kiezen Bengalen als hun operatieterrein.

Na de overwinning van ROBERT CLIVE op den nawab van Bengalen (1757), verslaat hij de Nederlanders bij

Chinsura-Hugly (1759) en de Franschen bij Wandiwash (1760).

Deze laatsten zochten zich nu te verbinden met een nieuw opkomende macht, HAIDAR ALY, den sultan van Mysore, tegen wien ook de Nederlanders in Cochin moesten optreden (1776). Zijn opvolger TIPU SAHIB werd ten laatste geheel door de Engelschen verslagen (1799).

Door de politiek in Europa waren de Nederlanders intusschen bondgenooten geworden van de Franschen en dit zou ons in Voor-Indië en op Ceylon noodlottig worden.

In 1781 werd Negapatnam ingenomen en de andere kantoren van het Zevende Gouvernement vielen den Engelschen tijdelijk in handen, nml. Sadras, Bimilipatan, Jaggernaikpoeram, Palikol, evenals Tuticorin met zijn 9 ondergeschikte faktorijen en de faktorij van Porto Novo.

In het Godavari-gebied betaalde de O.I.C. sedert 1785 erfpacht aan de Engelschen ¹⁵⁾. Hoe wij in 1824 van al deze nederzettingen afstand deden, is reeds eerder vermeld ¹⁶⁾.

PORTO NOVO.

Deze stad was gelegen in Gingi op 11° 35' N.B. aan de grens van het rijk Tanjore. De naam is Portugeesch en beteekent Nieuwe Haven; zij wordt ook Feringhipet genoemd, van *Parangi*, zooals de inlanders de Portugeezen en later ook de andere Westerlingen noemden ¹⁷⁾.

Sinds 1610 stond deze haven voor onzen handel open ¹⁸⁾, wij hadden echter in de onmiddellijke nabijheid te

¹⁵⁾ *Rea*, bl. 29—43.

¹⁶⁾ Eerste gedeelte, bl. 98.

¹⁷⁾ SONNERAT I, bl. 58.

¹⁸⁾ TERPSTRA, bl. 117.

Tierepopelier (Tirupapaliyur) een faktorij, die in 1625 vernield werd.

In 1644 verwierf de O.I.C. een caul waarbij de andere Europeesche natiën van den handel te Porto Novo werden uitgesloten, benevens het recht van loge en handel te Pondichéry en Tegenepatnam¹⁹⁾ en in 1647 verkreeg de Compagnie het fort in deze laatste plaats.

Na de verovering van Gingi door de Mahratten in 1651 werd de O.I.C. in deze rechten gehandhaafd²⁰⁾.

Gouden Portonovosche Pagode.

37. Pagode. Vz. Een (vierarmige?) godheid, op de rechterarm een vogel dragend; in den linkerhand, de arm langs het lijf uitgestrekt, een rond potje en de *pasa* (eenige loshangende banden). In een derde arm? links ziet men den vogel Garuda, en rechts in een vierde? den *chakram* (vlammende discus), daaronder een lotusbloem met afhangende takken en bladeren. Kz. Bolvormig, bezaaid met punten.

Goud. Middellijn 11 mm, gewicht 3.430 gram (I.M.C. I, No. 24, Pl. XXX). Plaat I. 37.

De godheid op deze munt zou volgens den I.M.C. VISHNU zijn. De attributen komen daarmede evenwel niet geheel overeen. Zou het niet veel eerder ARTA-NARISWARA zijn, onder welken vorm SHIVA en PARVATI vereenigd aanbeden werden in de tempelpagode te Tirunamely?²¹⁾ Evenals bij de Paliakatsche Pagode heeft men hier dan het beeld van een godheid die in een naburigen tempel onder die gedaante vereerd werd.

De voorstelling op deze munt is zeer bijzonder en zoo vond ik haar alleen in den I.M.C. Zij toont ons de godheid als een levende persoonlijkheid en schijnt, te oordeelen naar den fraaien stijl, inderdaad de oudste en daarom de *Nederlandsche* Portonovosche Pagode te zijn. Niet zonder

¹⁹⁾ Corp. Dipl. I, bl. 424.

²⁰⁾ Idem II, bl. 8, 25.

²¹⁾ SONNERAT, plaat LIII.

beteekenis acht ik ook het eenigszins hoogere gewicht, dat overeenkomt met dat van de pagode van Paliakate ^{21a)}).

De oude inlandsche Portonovosche Pagoden waren ook zeer fraai gesneden, doch op deze staat de godheid (VISHNU) tusschen twee vlamme *chakrams*. De stijl dezer laatste is later zeer achteruitgegaan, het beeld verward en de symbolen worden louter symetrische figuren.

Veel is er over deze Pagode geschreven, doch over geen andere Pagode loopen de meeningen zoo uiteen. Ja, MARSDEN, ELLIOT, FONROBERT c.s. hebben haar zelfs verward mét de driebeeldige Pagode en meenden, dat zij het eerst door de Portugeezen geslagen is, blijkbaar alleen afgaande op den Portugeeschen naam van de stad. Dit standpunt is thans wel overwonnen ²²⁾).

Men is het er echter over eens, dat de O.I.C. ook Portonovosche pagoden geslagen heeft, evenals de nawab van den Carnatic.

In de contracten die op Porto Novo betrekking hebben is daarentegen nergens sprake van eenig muntrecht. Wel had de Compagnie reeds in 1662 gelegenheid om te Negapatnam ²³⁾ te munten en zooals wij gezien hebben reeds veel eerder te Paliakate en daarom wil het mij voorkomen, dat zij hiervan gebruik heeft gemaakt om Portonovosche pagoden te slaan, doch dat vóór of in 1676 de aanmunting ervan om een of andere reden langen tijd is gestaakt. Het contract van 1676 immers schrijft nadrukkelijk voor, dat de Compagnie niet anders mocht maken dan Pagoden van type en gehalte der Paliakatsche ²⁴⁾ en toen zij in 1747 weer tot het Portonovosche

^{21a)} Eerste gedeelte, bl. 76.

²²⁾ Eerste gedeelte, bl. 103.

²³⁾ Zie hierna onder Negapatnam.

²⁴⁾ Bijlagen F en G.

type terugkeerde, werd daartegen onmiddellijk door den Nawab geprotesteerd.

Prof. VINCENT A. SMITH, de geleerde samensteller van den I.M.C., 1e dl., vermeldt bij deze Pagode „Portonovo type, first struck by the Dutch”. Deze uitspraak lijkt mij aannemelijk. Het is best mogelijk, dat dit het eerste type is dat de Nederlanders volgens den caul van 1662 te Negapatnam hebben geslagen. Het was in het algemeen een combinatie van de Vz. der Paliakatsche met één afgod (die natuurlijk niet noodzakelijk dezelfde behoefde te zijn) en de Kz. van de driebeeldige, het gekorrelde bolvormige veld. De Mahratten zouden dan dit type ook geslagen kunnen hebben te Porto Novo en later bij het contract van 1676 voor zich zelf opgeëischt.

In zooverre was dit contract dus nadeelig voor de Compagnie, want HAVART schrijft: „De Portonovose „pagoden, waarmee de meeste handel geschiedt in het „Tanjouworsche, stygen en dalen dagelyksch. Ik herinner „my den tyd, dat zy 25 fanams waarde hadden en die „gelden nu ²⁵⁾ met den oorlog 34 fanams”.

In 1782 heet het nog: „In het Zuiden, te Tranquebar, „Karikal, Naour en Negapatnam sluit men slechts „contracten af in Portonovosche pagoden” ²⁶⁾. Zij gingen toen door elkaar met de Negapatnamsche ²⁷⁾ en waren in dien tijd ook moeilijk van deze te onderscheiden. Dit konden alleen de sarraafs en andere deskundigen.

Pas in 1680 werd door de O.I.C. te Porto Novo een loge gebouwd die aanvankelijk een goede plaats voor den inkoop bleek ²⁸⁾, doch deze schijnt later van minder beteekenis te zijn geworden. Er bestaat nog een caul van

²⁵⁾ V66r 1693.

²⁶⁾ SONNERAT, bl. 144.

²⁷⁾ RADERMACHER, bl. 429.

²⁸⁾ HAVART I, bl. 39 v.v.

1694 en VALENTIJN rekent het tot de „vastgestelde comptoiren”²⁹⁾.

Een nieuwe caul werd in 1745 verleend door den nawab van den Carnatic, terwijl Cuddalore en Tegenepatnam werden verlaten. In 1781 viel ook deze haven tijdelijk in de handen der Engelschen.

Hoe het zij, Porto Novo schijnt een tijd lang een handelsplaats van groote beteekenis te zijn geweest, die later snel in verval geraakte. In de stukken is er tot het einde der Compagnie echter nog steeds sprake van Portonovosche pagoden.

Na de Mahratten kwam de Nawab, die zijn Portonovosche pagoden niet alleen sloeg in de plaats zelf, maar ook te Arcot en te Tirumavur, even buiten het rechtsgebied van Madras.³⁰⁾

Gewicht en gehalte van Portonovosche pagoden.

	gram	‰	
A. 1739		831	Advys van JACOB MOSSEL, volgens berekening (342 $\frac{1}{2}$ Arkadoese Ropyen = 100 P.N.P., 330 dito = 100 Negapatn. Pagoden).
B. ± 1748		800	RADERMACHER, bl. 429 (19 car. 2 $\frac{2}{5}$ gr.). CODRINGTON, bl. 172.
C. Imitated P.N.P. . . .		625	CODRINGTON, bl. 124 (15 car.).
D. Kort voor 1783 . . .	3.412	739 $\frac{1}{2}$	RADERMACHER, bl. 457 (2 eng. 7 azen; 17 car. 9 gr.).
E. Zonder datum		718 $\frac{3}{4}$	REA, bl. 68 (about 17 $\frac{1}{4}$ car.).
F. 1783. Tuticor. P.N.P.	3.399	708	CODRINGTON, bl. 124 (17 car.). BONNEVILLE, pl. 5, fig. 15.
G. 1795. Nieuwe P.N.P.		707 ±	Bijlage L, volgens berekening (86 $\frac{7}{8}$ Skomp. = 94 $\frac{1}{2}$ N.P.N.).
H. 1788. Tuticor. P.N.P.		625	CODRINGTON, bl. 124 (15 car.).
I. Eind XVIIIe eeuw . .	3.346	615	BONNEVILLE, pl. 5, fig. 17.
K. Idem		535	

²⁹⁾ VALENTIJN dl. V, bl. 3.

³⁰⁾ ELLIOT, bl. 145.

In 1748 waren de Portonovosche Pagode (van den Nawab) en de nieuwe Negapatnamsche van dezelfde waarde (B), het gehalte zal dus ook gelijk zijn geweest, zooals bevestigd wordt door Mr. RADERMACHER. Hoe het oorspronkelijk is geweest is mij niet gebleken; verondersteld mag worden dat het overeenkwam met het gehalte van Vijayanagar, $843\frac{1}{4}\text{‰}$ ³¹⁾. F en H worden later onder „de kust van Madura” behandeld.

Portonovosche Fanam.

Deze wordt vermeld in het Advys van JACOB MOSSEL (1739), wegende 0.381 gram, gehalte 450 ‰ (car. 10 : 9. $\frac{3}{5}$ goud 't marcq: fyn)³²⁾. Door de sluwheid van den landsheer, die zijn tollën in dit geld inde en de aanmunting tegenging, waren zij in dien tijd gestegen tot ongeveer 13 op een Negapatnamsche pagode, hoewel ze „by de boeken liepen” voor $7\frac{1}{2}$ stuiver of 16 op een Pagode³³⁾. Het was dus een zgn. groote fanam.

Welk een voordeel de Compagnie kon behalen door ze zelf te slaan, al was het dan in het geheim, springt onmiddellijk in het oog. Ik houd het er zelfs voor, dat het is geschied, want het is opvallend dat de „munts ongelden, $2\frac{1}{4}$ pr. Cto.” nog lager waren dan bij de Negapatnamsche Fanam, $2\frac{1}{2}$ pr. Cto.³⁴⁾.

Helaas een der munten, waarvan het munttype nog onbekend is.

³¹⁾ Eerste gedeelte, bl. 77.

³²⁾ CODRINGTON, bl. 267.

³³⁾ CODRINGTON, bl. 263.

³⁴⁾ CODRINGTON, bl. 267.

NEGAPATNAM.

De naam van deze stad komt van *nâga*, slang en *pattanam*, Sanskriet *patana*, een stad. Zij ligt op 10° 46' N.B. en werd in 1642 door de Nederlanders ingenomen en weder verlaten, doch den 23 Juli 1658 door majoor JAN VAN DER LAAN na een kortstondige blokkade zonder slag of stoot op de Portugeezen veroverd.

Spoedig daarop, 24 December 1658, heeft de O.I.C. de eigenlijke binnenstad met de haven en het kasteel benevens het dorp van den Portugeeschen „capiteyn” en 10 dorpen in pacht gekregen tegen „schenkagie”³⁵⁾; in 1666 nog eenige dorpen, o.a. Trimelipatnam (Trimelaryapatnam)³⁶⁾.

In 1674 verwierf de Compagnie de halve opbrengst der buitenstad³⁷⁾. Deze buitenstad wordt elders genoemd Sjolomandelan, Choromandelan, d.i. Coromandel in engeren zin, omdat hier in vroeger tijden de Cholas gevestigd waren. RIJCKLOF VAN GOENS spreekt van de „waardige jentyse”³⁸⁾ Stadt Chiormandelan”, hij bedoelt daarmee de hoofdstad Tanjavur (Tanjore).

De oudst bekende caul handelend over het muntrecht te Negapatnam dateert van 1662³⁹⁾. Hierin verleende de nayak van Tanjore, VIJAYARAGHAVA, een leenman van Madura, aan de O.I.C. „de halve gerechtigheyt van de munt” op het goud, zilver en koper, dat zij ter vermunting aanbracht.

„Zoo vereere ik UE. by deze mits gelyck de halve „gerechtigheyt van de munt op t gout, sillver en cooper, „dat UE. hier te munten brengen moght enz.”

Een caul van 22 September 1674 luidt:

³⁵⁾ *Corp. Dipl.* II, bl. 138.

³⁶⁾ *Idem*, bl. 334.

³⁷⁾ *Idem* III, bl. 303 en 452.

³⁸⁾ *Sel. Ceylon Govt.*, bl. 87. Portugeesch *gentio*, heiden.

³⁹⁾ *Corp. Dipl.* II, bl. 191.

„CAWATTANEYK ordonneerd de (onleesbaar) en „alle die daar aan horen tot Kiweloer ⁴⁰⁾ dat terwyle den „gesant van de Ed. heer admiraal TIMERSA by my is „gekomen en my versogt om pagoden, fanams of ander „geld tot Negapatnam te mogen slaan, t welk is toegestaan „en vergund, mits dat den Neyk de helft der voordeelen „zal genieten en daarom moet gy haar loven en onder- „danig zyn, etc.”

Van ouds bedroeg het muntrecht hier $27\frac{1}{2}\%$, verdeeld als volgt: de muntmeester van den landsheer en de Compagnie genoten $7\frac{1}{2}\%$, de Compagnie zelf $7\frac{1}{2}\%$, de arbeiders 7% , de tempelpagoden 3% , de wisselaars en de toets 2% , onkosten, kolen en kroesen $\frac{1}{2}\%$ ⁴¹⁾.

Zooals te Paliakate zal dit in de praktijk hierop neergekomen zijn, dat de O.I.C. vrijwel van de geheele aamunting $7\frac{1}{2}\%$ genoot, gezien het toen nog onaangetaste monopolie der metaalaanvoeren uit het Verre Oosten, en doordat ter plaatse al het muntmateriaal in hare handen kwam, daar zij immers uit hoofde van haar Munt-privilegie altijd een hooger prijs kon geven dan wie ook.

Ik heb reeds het vermoeden uitgesproken, dat op grond van de bovengenoemde cauls de oudste Portonovosche pagoden (No. 37) geslagen zouden zijn. De eerste koperen munten zullen evenals te Paliakate geweest zijn:

Kasjes met nagari opschrift.

38. Kasje. Vz. (de O op het rechterbeen) waarboven een N, als beginletter van den naam der stad. Het geheel in een parelcirkel.

Kz. Opschrift in nagari-letters in 2 regels, gescheiden door een dubbele horizontale lijn (de onderste een rij pareltjes).

⁴⁰⁾ Op WYLD'S Map of India, ten Z. van Negapatnam.

⁴¹⁾ VAN DAM I. 2, bl. 72.

Koper. Middellijn 10 mm, dikte $2\frac{1}{2}$ mm, gewicht 1.77 gram
(Koninklijk Penningkabinet, 's-Gravenhage).

Plaat I. 38.

Behalve dit exemplaar vond ik alleen nog eenige (7 exemplaren) vermeld in een specificatie der verzamelingen van Dr. J. R. HENDERSON, C.I.E., M.B., C.M. (Edin.), in leven directeur van het Madras Government Museum. Daar men op onduidelijke exemplaren de Tamilsche (of Tamoelsche) letters licht voor nagari-letters kan aanzien, heb ik aanvankelijk aan het bestaan van deze soort getwijfeld. Het bovenstaande stukje, hoewel onleesbaar, toont het bestaan van zulke muntjes echter aan: de 2e letter is ongetwijfeld geen Tamilsche letter, doch de nagari-letter K. Het hooge gewicht, dat overeenstemt met het gemiddelde van de oudere Kasjes van Paliakate, wijst er ook op, dat we hier met een oude emissie te doen hebben.

Daar het Tamil de landstaal was in de streek van Negapatnam, zijn de bovenstaande kasjes waarschijnlijk spoedig vervangen door:

Koperen munten met Tamilsch opschrift.

39. Kasje. Vz. waarboven een N.

Kz. Naam der stad in 3 regels, tusschen de 1e en 2e regel, een horizontale lijn

NAKa

PaṬTa

NaM

Parelcirkel.

Koper.

a. Middellijn $13\frac{1}{2}$ mm, gewicht 1.140 gram (Cat. GROGAN, No. 502). Plaat I. 39a.

b. Middellijn 13 mm, gewicht 1.230 gram (Cat. GROGAN, No. 503).

c. Middellijn 10 mm, gewicht 1.060 gram (Cat. GROGAN, No. 500).

40. Kasje. Als voren, doch kleiner, de V smaller.

Koper. Middellijn 13 mm, gewicht 1.340 gram (Cat. GROGAN, No. 504, pl. III).

41. Idem, doch kleiner en dikker. De O en C van het merk zeer klein.

Koper. Middellijn 11 mm, gewicht 1.080 gram (Cat. GROGAN, No. 501, pl. III).

42. Idem, de C op het linker- en de O op het rechterbeen van de V.

Koper.

- a. Middellijn 12 $\frac{1}{2}$ mm, gewicht 1.340 gram (Cat. GROGAN, No. 506, pl. III).

- b. Middellijn 10 mm, gewicht 1.260 gram (Cat. GROGAN, No. 499, pl. III).

43. Idem, de N teruglopend (V)

Koper. Middellijn 12 mm, gewicht 1.350 gram (Cat. GROGAN, No. 505, pl. III).

Van deze munten komen nog veel meer varianten voor, doch ik vermeld slechts de belangrijkste. Zij schijnen gedurende zeer langen tijd geslagen te zijn.

44. Dubbele Kas. Vz. als bij No. 39.

Kz. als bij No. 39.

Koper. Middellijn 14 mm, gewicht 2.500 gram (Cat. GROGAN, No. 507, pl. III).

De catalogus Rijksmuseum (bruikleen STEPHANIK) vermeldt een Drievoudige Kas; daar gewichtsopgave ontbreekt is dit niet te controleeren. Bij CODRINGTON, bl. 138 en Cat. GROGAN, No. 507 wordt bovenstaande munt abusievelijk een drievoudige genoemd. De onjuistheid hiervan moge blijken uit de onderstaande tabel.

Gewicht der koperen Kasjes van Negapatnam.

„Casje, Coromandelsche Munt, waarvan 360 een pond „wegen, doende 80 ps. een goude Fanam” ⁴²⁾, dus $\frac{494}{360}$
= 1.372 gram.

De vermelde stukken wegen per Kasje:

⁴²⁾ RADERMACHER, bl. 451. Zie ook *Uytrekening* 1691, bl. 48 en VALENTIJN IV, bl. 358.

1 Kas	1.350, 1.340, 1.260, 1.230, 1.140, 1.080, 1.060 . . .	gemiddeld 1.209 gram
2 Kas	2.500	„ 1.250 „
4 Kas	4.450	„ 1.113 „
10 Kas	13.500	„ 1.350 „
15 Kas	18.760, 18.750	„ 1.250 „

Totaal gemiddelde per Kasje 1.234 gram

Natuurlijk moet men rekening houden met slijtage, verlies enz., hetgeen bij koperen en looden munten aanzienlijk kan zijn, maar het is m.i. duidelijk, dat de munt in Cat. GROGAN, No. 507, een dubbele Kas is en geen drievoudige.

45. Viervoudige Kas. Vz. , daarboven N, daaronder 4. Rondom parelcirkel.
Kz. In een parelcirkel, als bij No. 39, de letters evenwel door elkaar geplaatst.

NA
Pa
KaT̄Ta
Na(M)

Koper. Middellijn 13 mm, gewicht 4.450 gram (Cat. GROGAN, No. 509). Plaat I. 45.

46. Tien Kas. Vz. als voren, onderaan het waardecijfer I O.
Kz. In een parelcirkel, hetzelfde opschrift in 2 regels, door een horizontale lijn in het midden gescheiden

NAKaPa
T̄TaNaM

Koper, gewicht 13.500 gram.

De hoogere waarden van deze serie zijn alle zeer zeldzaam. De 10 Kas is wel het zeldzaamst. Deze munt is mij alleen voorgekomen bij de firma SCHULMAN in het jaar 1919.

47. Vijftien Kas. Vz. als voren, onderaan het waarde-
cijfer I 5.

Koper.

a. Middellijn 24 mm, gewicht 18.760 gram (Cat. GROGAN, No. 510). Plaat I. 47a.

b. Gewicht 18.750 gram (MILLIES, *Verslag*, figuur b).

Bij MILLIES, figuur c en NEUMANN, pl. 47, No. 20379, vindt men nog de gravure van een stuk, die is overgenomen uit een Japauseh muntwerk, de verzameling van den daimio of vorst van Tamba⁴³). Ik houd het stuk voor een dubbelslag.

Ook vond ik nog de volgende:

48. Vier Kas. Vz. , daarboven $\frac{N}{IV}$
Kz. Waarschijnlijk als No. 45.

Prijscatalogus SCHULMAN No. XXII, Juli 1891, No. 259.

Looden Kasjes met Tamilsch opschrift.

Deze munten zijn waarschijnlijk de looden Kasjes, vermeld door SPARR DE HOMBERG (1681), 80 stuks gingen op 1 fanam⁴⁴). Dit is de eenige bron waar ik ze vermeld gevonden heb. Zij zijn uit den aard zwaarder dan de koperen.

49. Kasje. Vz. , daarboven $\frac{N}{I}$ (teruglopende N).
Rondom parelcirkel.

Kz. Een tweeregelig Tamilsch opschrift in het midden gescheiden door een horizontale lijn. Het geheel in een parelcirkel.

Lood. Middellijn 14 mm, dikte $2\frac{1}{2}$ mm, gewicht 3.42 gram (Koninklijk Penningkabinet, 's-Gravenhage).

Plaat I. 49.

Het opschrift op deze munt is m.i. een verkorte, doch oncorrecte, schrijfwijze van den naam der stad $\frac{Na\ Ka\ Pa}{Ta\ Na}$

50. Kasje. Als voren, doch de N goed geplaatst.

⁴³) *Sci jô sen bu* (Over de buitenlandsche munten, door WOZAWA TÔ ITSI) 8° fol. 49.

⁴⁴) FERRAND, bl. 124.

Kz. Waarschijnlijk hetzelfde opschrift als boven, doch teruglopend.

Lood. Middellijn 14 mm, gewicht 1.900 gram (Cat. Grogan, No. 508, pl. III).

51. Kasje. Als voren, ook de Vz. teruglopend.

MILLIES, *Verslag* (Bibliothèque Nationale, te Parijs).

Dr. CODRINGTON en Prof. ALLAN, directeur van het Britsch Museum, waren zoo vriendelijk hun oordeel uit te spreken over het opschrift van deze looden munten. Evenals blijkbaar Prof. MILLIES, meenen zij dat daarmede hetzelfde opschrift bedoeld is als op de voorgaande koperen munten (No. 46 en 47), doch met fouten.

Bij SPARR DE HOMBERG (1681) en de *Uytrekening* (1691) zijn nog geen zilveren munten van Negapatnam bekend. Van het prerogatief om aldaar zilver te mogen slaan, zooals in den caul van 1662 verleend was, schijnt de Compagnie dus toen nog geen gebruik te hebben gemaakt, tenzij men zilveren munten heeft geslagen die voor andere gebieden bestemd waren.

De invallen der Mahratten verwekten in dezen tijd groote onrust in het Tanjoorsche. Door de „gestadige revolte tusschen den madureer en d'visiapoerse mooren" waren zeer vele wevers en andere handwerkers uit hun dorpen verjaagd ⁴⁵⁾.

De veldheer ЕКОJI RAJA ⁴⁶⁾ viel in 1676 met een leger in Tanjore en trachtte zich zelfs van Negapatnam meester te maken, wat niet lukte; wel plunderde hij de 10 Compagnie's dorpen.

Toen hij evenwel de macht der Compagnie leerde kennen, ging hij tot onderhandelingen over en bevestigde als nieuwe landsheer de oude rechten van de Compagnie in deze plaatsen ⁴⁷⁾.

Daar Negapatnam sinds 1673 onder het bestuur van

⁴⁵⁾ CODRINGTON, bl. 208, R.C. vol. XIII, 26/3—12/4 1675.

⁴⁶⁾ † 1713. VALENTIJN Ve dl., bl. 3.

⁴⁷⁾ Corp. Dipl. III, bl. 34.

Ceylon ressorteerde, werd over den toestand aldaar geraadpleegd. Het streven van het gouvernement was om op Ceylon alle beschikbare arbeidskrachten in de cultures te gebruiken, en daar de gouverneur RIJCKLOF VAN GOENS in de uitvoerige opsomming van de welvaartsbronnen van zijn gebied met geen woord spreekt over eenige Munt op Ceylon, doch wel over „het maecken van kopere cassen „ende het slaen van goude, en silvere munt tot Negapatnam ⁴⁸⁾”, neem ik aan, dat de aanmunting van de bekende munten van het kranstype, die volgens CODRINGTON te Jaffnapatnam en Colombo geslagen werden, toen reeds gestaakt was.

Tammekassen voor Ceylon, te Negapatnam geslagen.

In overeenstemming met de voorgaande overwegingen werden dan ook in 1675 de bovengenoemde wevers en andere handwerkers, waarbij ook munters, op voordeelige voorwaarden naar de „buytenstadt” van Negapatnam gelokt.

Het doel was o.a. om de munters „copere tammecassen „(soodanigh die nu op Ceylon gangbaar syn)” te laten slaan en daarom werden 400 kisten (Japansch) staafkoper, getaxeerd op 30 rijksdaalders het picol, daarheen gezonden ⁴⁹⁾.

De heele en halve stuivers (5 en 10 Kasjes) van Paliakate waren reeds in 1674 op Ceylon bij plakaat ongangbaar verklaard ⁵⁰⁾ en blijkbaar achtte het gouvernement het beter het benoodigde kopergeld thans uitsluitend te doen leveren door een „comptoir” dat tot zijn eigen gebied behoorde.

⁴⁸⁾ *Sel. Ceylon Govt.*, bl. 82.

⁴⁹⁾ CODRINGTON, bl. 208, R.C. vol. XIII, 26/3—12/4 1675.

⁵⁰⁾ *Eerste gedcelte*, bl. 65.

De locale politiek, logisch voortspuitend uit de afzonderlijke boekhouding der verschillende onderdeelen, is welbekend: het kopergeld had op Ceylon een gangbare waarde van bijna het dubbele der metaalwaarde, met het gevolg dat in 1679 bijna uitsluitend kopergeld in gebruik was ⁵¹⁾.

Hoe de Bewindhebbers hierover dachten kan men lezen in een missive aan Gouverneur Generaal en Raden van 30 November 1681:

„Dat men dat copergelt hout om de luyden, voornament- „lyck de cleyne gemeente off luyden van een geringe „conditie, daarmede te beter van malcanderen te helpen, „en sulx alleen tot gerief van deselve, oordeelen wy van „een nootsaeckelykheyte wesen, maer dat men een gansch „lant daarmede sal vervullen is 't eenemaal ruineus”.

Den 22 Juni 1683 ging er wederom een brief van de XVIIen naar Batavia met order dat het Paliakatsche kopergeld op Ceylon moest worden ingewisseld en opnieuw in omloop gebracht „na advenant van een rycxdaalder, tegens 60 stuyvers gerekent” alleen tot gerief van de luyden, en om haar daarmede van den anderen te doen geraken” ⁵²⁾.

Inmiddels bleek uit de memorie van RIJCKLOF VAN GOENS, dat hij gedurende den oorlogstijd zich het recht had aangematigd, onder voorgeven van schaarschte aan contanten, voor zijn gouvernement groote winsten te behalen uit de aanmunting van kopergeld, doch „dat de Compagnie „tenselven tyde van die gantsch slegte munt over de „f 200.000 onder haar hadde” ⁵³⁾. Een en ander werd in Patria hoog opgenomen.

Het zullen de hierna te beschrijven munten Nos. 52—54 zijn geweest.

⁵¹⁾ CODRINGTON, bl. 112.

⁵²⁾ VAN DAM II. 2, bl. 313.

⁵³⁾ Idem, bl. 390.

De maatregelen hiertegen genomen blijken uit „de brief „van Batavia herwaerts van 8 December 1693 en die van „de 17en na Indiën van 14 July 1695”.

„Er werd verstaan en geordonneerd, op Negapatnam „tot 100.000 gulden toe in dubbelde en enckele stuyvers, „mitsgaders duyten, te doen slaan, *ten pryse van het koper* „op de daarom gelegen marckten”.

Hoe zwaar zoo'n dubbele stuiver nu wel moest zijn, leert ons een eenvoudige berekening: „omdat ondervonden „wierd, dat van 't doenmaels gangbaar zynde kopergelt, „waarvan 't pont 35, 36 en 37 stuyvers quam te kosten, „de Cingaleezen vele benodigtheden lieten maken, en „'t welk zy dienvolgende nogte meer souden doen, als het „maar half zooveel soude kosten,”^{53a)}.

Een koperen stuiver woog dus volgens die berekening $\pm \frac{494}{37} = 13.351$ à $\pm \frac{494}{35} = 14.114$ gram. De nieuw aan te munten stuivers „ten pryse van het koper” zouden dus wegen 2×13.351 à $2 \times 14.114 = 26.702$ à 28.228 , de dubbele stuivers bijgevolg 53.404 à 56.456 gram.

Zoo kwam men er te Negapatnam toe, door het strikt opvolgen van de orders der Bewindhebbers in Patria zulke onmogelijk lompe en zware koperen munten te slaan als de hierna te beschrijven Nos. 57 en 58. Daar er geen andere zoo zware munten bekend zijn, moeten deze hiermede wel bedoeld zijn en zijn ze niet zoo als sommigen, uit hoofde van het inlandsche type zonder eenig merkteeken van de O.I.C., hebben gemeend, vóór de komst der Nederlanders te Negapatnam geslagen.

Deze soort munten wordt veel op Ceylon gevonden⁵⁴⁾ en zijn, zooals blijkt uit de opschriften op de Kz., in denzelfden tijd als de Nos. 39—48 aangemaakt. Het

^{53a)} VAN DAM II. 2, bl. 390.

⁵⁴⁾ C.C.M., No. 207 v.v.; THUNBERG, bl. 238.

gewicht staat evenwel in het geheel niet met dat van de hier besproken soort in verband.

52. $\frac{1}{2}$ Duit of $\frac{1}{8}$ Tammekas ⁵⁵⁾. Vz. Een verbasterd menschenfiguur, meestal genaamd de Kali van Tanjore; links 2 cirkeltjes; rechts boven den linker-schouder een voorwerp dat meestal „knots” genoemd wordt, en een dikke punt. Langs den rand een parelcirkel.

Kz. Opschrift in Tamilsche letters als bij Plaat I. 47a.

Koper.

- a. Middellijn 11 à 12 mm, gewicht 1.700 gram (Cat. SCHULMAN, Mei 1929, No. 1025).
b. Gewicht 1.800 gram (MILLIES, *Verslag*, no. 75).

Deze waarde is zeldzamer dan de volgende en ontbrak zelfs aan de verzameling GROGAN. Ook CODRINGTON heeft deze waarde niet gekend.

53. Duit of $\frac{1}{4}$ Tammekas ⁵⁶⁾. Zelfde type.

Koper.

- a. Middellijn 14 mm, gewicht 3.690 gram (Cat. GROGAN, No. 496). Plaat I. 53a.
b. Middellijn 14 mm, gewicht 3.510 gram (Cat. GROGAN, No. 497).
c. Middellijn niet opgegeven, gewicht 3.200 à 3.600 gram (MILLIES, *Verslag*).
d. Middellijn $12\frac{1}{2}$ mm, gewicht 3.790 gram (C.C.M., No. 207F).
e. Middellijn 12 mm, gewicht 3.381 gram (C.C.M., No. 207E).
54. Als voren, de „schouders” rechter (bedoeld is waarschijnlijk ronder, zooals Plaat I. 58a).

⁵⁵⁾ Tamilsch, *tampakkasu*, koperen munt.

⁵⁶⁾ Zie CODRINGTON, bl. 114 § 19. In 1724 werden de Nederlandsche duiten in Indië gangbaar verklaard voor 4 op 1 stuiver, doch dit was in de XVIIe eeuw nog niet aan de orde. NERTSCHER, bl. 61.

Koper. Middellijn $12\frac{1}{2}$ mm, gewicht 3.110 gram (Cat. GROGAN, No. 498).

De dikte van deze muntjes is voor No. 52, 2 à $2\frac{1}{2}$ mm en voor de Nos. 53—54, 3 à 4 mm. Behalve deze zijn nog de volgende zware en lompe stukken geslagen, die respectievelijk 7 à 9 en 10 à $11\frac{1}{2}$ mm dik zijn.

Uit het voorgaande mogen wij misschien opmaken, dat de Nos. 52—54 reeds vóór en in 1675 werden geslagen, doch toen respectievelijk gangbaar waren als $\frac{1}{4}$ en $\frac{1}{2}$ Tammekassen. De oorspronkelijke heele Tammekassen van 1644 waren waarschijnlijk nog in voldoende getale in omloop⁵⁷⁾. De hierna volgende zijn dan na 1693 geslagen, althans op de waarde van 1 en 2 stuivers gesteld in dat jaar.

55. Stuiver. Zelfde type.

Koper.

- a. Middellijn 22 mm, gewicht 27.400 gram (Cat. SCHULMAN, 4 Febr. 1925, No. 370, afgebeeld).
- b. Gewicht 26.360 à 28.250 gram (MILLIES, *Verslag*, fig. a).
- c. Gewicht 27.310 gram (Verz. J. SCHULMAN).
- d. Gewicht 25.898 gram (C.C.M., No. 207D).

56. Als voren, doch het „lijf” van Kali korter, de „knots” heeft den vorm van een speld met bolvormigen knop.

Koper. Middellijn 25 mm, gewicht 28.530 gram (Cat. GROGAN, No. 495, aldaar afgebeeld).

Te Colombo was gangbaar voor $1\frac{1}{2}$ stuiver een „stuk „als een Zeeuws oortje, dog wel vijfmaal zoo dik”⁵⁸⁾. Mogelijk is de waarde van deze munten wegens hun hooge metaalwaarde later weer gestegen.

⁵⁷⁾ VALENTIJN I Ve dl., Ie stuk, bl. 358 ($\frac{1}{2}$ stuiver met BATAVIA ANNO 1644).

⁵⁸⁾ VALENTIJN, Idem.

57. Dubbele Stuiver. Zelfde type als Plaat I. 53a, nml. met hooge „schouders”, het „lijf” zeer lang van onderen smal toeloopend.

Koper. Middellijn zeer groot (± 32 mm), gewicht niet opgegeven (Cat. BERGSØE, No. 439, afgebeeld).

58. Als voren, met ronde „schouders” als bij No. 55. Parelrand, grover dan bij No. 57.

Koper.

a. Middellijn 28 mm, gewicht 54.980 gram (Cat. GROGAN, No. 494). Plaat I. 58a.

b. Gewicht 55.600 gram (MILLIES, *Verslag*, fig. a).

c. Gewicht 54.700 gram (Verz. J. SCHULMAN).

d. Middellijn $27\frac{1}{2}$ mm, gewicht 56.492 gram (C.C.M., No. 207B).

e. Middellijn $27\frac{1}{2}$ mm, gewicht 54.599 gram (C.C.M., No. 207C).

No. 57 en 58 zijn zeldzamer; deze waarde ontbrak b.v. aan de verzameling STEPHANIK. Van al deze munten No. 52—58 komen meerdere varianten voor, met smal, breed en lang-en-breed „lijf”, een enkele met links een dikke en een dunne punt boven elkaar (in plaats van de 2 cirkeltjes) en verschillende vormen van de „knots”. MILLIES vermeldt nog dat men in de lettervorm soms eenig verschil ziet naar de meerdere of mindere oudheid der stukken.

Het type der Vz. de Kali doet veel denken aan dat van den Fanam van Paliakate⁵⁹⁾, behalve dat de krans van punten hier een rozet is, en nog eenige kleine verschillen. Het doel van dit zuiver inlandsch type was natuurlijk om deze munten beter ingang te doen vinden bij de „bovenlanders” en misschien om hun trotschen koning RAJASINGA II, waarmee de Compagnie in dien tijd nog veel te stellen had, niet te kwetsen, door haar eigen merk er op te zetten. De Singhaleezen waren sedert eeuwen aan dergelijke voorstellingen op de munten gewend; de stukken zijn alleen

⁵⁹⁾ Eerste gedeelte, bl. 93, 94.

dikker dan die welke vroeger in gebruik waren, hetgeen veel later THUNBERG nog opviel ⁶⁰⁾).

Ziehier het gewicht der stukken; de meesten door mij zelf nauwkeurig gewogen.

	Gemiddeld per stuiver			
No. 52.	1.800, 1.780, 1.700, 1.690, 1.650	27.548 gram		
No. 53—54.	3.790, 3.690, 3.510, 3.440, 3.380, 3.320, 3.310, 3.300, 3.210, 3.200, 3.190, 3.110, 3.100	26.800 gram		
No. 55—56.	28.530, 28.160, 28.000, 27.400, 27.330, 27.310, 26.780, 26.590, 26.000, 25.898	27.200 gram		
No. 57—58.	56.492, 55.600, 55.200, 54.980, 54.700, 54.599	27.630 gram		
Totaal gemiddelde				27.302 gram

In navolging van WEYL (FONROBERT, Berlijn 1878) worden de Nos. 53—58 meestal genoemd 50, 25 en 5 Kasjes, terwijl men de kleinste, No. 52, (die alleen aan MILLIES schijnt bekend te zijn geweest) niet kende.

Een blik op bovenstaande gewichtstabel doet echter onmiddellijk zien, dat die benamingen in geenerlei verband staan tot de onderlinge gewichtsverhouding der stukken, en het schijnt dat WEYL, zonder de munten te wegen, deze benamingen zelf heeft uitgevonden.

Ingevolge de overwegingen van hoogerhand heeft men blijkbaar deze koper-aanmunting spoedig geheel gestaakt, want in 1713 worden reeds maatregelen genomen tegen vervoer van klein geld en in 1724 wordt geklaagd over

⁶⁰⁾ THUNBERG, bl. 238.

schaarschte aan koper- en zilvergeld⁶¹⁾. De duitenzendingen uit Patria (na 1724) zijn in dien tijd onvoldoende geweest, het experiment met de tinnen Bazaroecken van Colombo in 1747 liep op niets uit⁶²⁾ en de klachten bleven aanhouden.

Gouden Tanjoorsche fanams, te Negapatnam geslagen.

59. Fanam. Vz. als bij No. 52, doch geen pàrelcirkel.

Kz. Verbasterd opschrift in nagari-letters in 2 regels.

Slecht goud. Middellijn $5\frac{1}{2}$ mm, dikte 2 mm, gewicht 0.325 gram (J. SCHULMAN). Plaat I. 59.

60. Fanam. Als voren, doch rechts (in plaats van de „knots” en den punt) een maansikkeltje

Kz. Verdere verbastering van het opschrift. Aan een horizontale lijn hangen twee verticale lijnen; met de linker verticale lijn zijn verbonden drie horizontale lijntjes rechthoekig daarop geplaatst. Achter de rechter verticale lijn bevinden zich twee cirkeltjes.

Slecht goud. Middellijn $5\frac{1}{2}$ mm, dikte 2 mm, gewicht 0.330 gram (J. SCHULMAN). Plaat I. 60.

61. Fanam. Als voren, doch links één cirkeltje en rechts ☺

Slecht goud. Middellijn 5 mm, dikte 2 mm, gewicht 0.350 gram (J. SCHULMAN).

62. Fanam. Vz. als voren, doch de Kali staat hier tusschen vier punten, links 2 en rechts 2.

Kz. als voren, onderaan ziet men .’.

Slecht goud. (SONNERAT, pl. 30, fig. 7. MARSDEN MXCV).

63. Fanam. Vz. als voren, doch bovenaan links 2 cirkeltjes, rechts 2 punten.

⁶¹⁾ CODRINGTON, bl. 115 § 23.

⁶²⁾ Eerste gedeelte, bl. 110—112.

Kz. Het opschrift verworden tot 4 horizontale lijnen, onderaan rechts een punt.

Slecht goud. Middellijn 5.3 mm, dikte 1.8 mm, gewicht 0.330 gram (Kon. Oudheidkundig Genootschap, Amsterdam).

Het opschrift is m.i. een nabootsing door een Tamilschen graveur van een correct Sanskriet opschrift op een ouderen Fanam (zie pl. I, figuur A), gewicht 0.360 gram, die toegeschreven kan worden aan RAMA RAYU, eind 16e eeuw⁶³). Die fanam heeft ook tot voorbeeld gediend voor dien van RAM RAJA, den tweeden zoon van SHIVAJI, den Mahrattischen landsheer van Gingi (1677—90)⁶⁴) (zie pl. I, figuur B); deze weegt 0.370 gram en komt beter overeen met den later te beschrijven Madureeschen.

Eenige nauwlettendheid is noodig om het verschil tusschen deze fanams te onderkennen en het eenige boek, dat afbeeldingen er van geeft is SONNERAT, uit welk werk ik ter vergelijking op mijn plaat een fanam heb nageteekend van den vrijen boscsh heer van Olearpalium in Tanjore, alwaar de Compagnie in 1688 den halven tol verkreeg⁶⁵) (zie pl. I, figuur C).

Deze fanams van Negapatnam zijn, in vergelijking met de andere die ongeveer dit zelfde type hebben, het kleinst en het dikst en niet hol en bol zooals de meeste andere. Zij zijn door de Compagnie geslagen volgens een contract met EKOJI RAJA, groot-gouverneur der „Tansjouwerse landen” van 11 December 1676⁶⁶), welk contract, op zilveren platen gegraveerd, nog aanwezig is in het Museum te Batavia.

Zij moesten zijn „na de maniere en alloy als deselve in de landen van Tansjouwer in gewoonten syn, van $3\frac{1}{2}$ mat” (350 ‰). De profijten voortspruitende uit dezen muntslag zouden beide partijen deelen. EKOJI RAJA zou een controleerend beambte aanstellen, die steeds in de Munt aanwezig was.

⁶³) Eerste gedeelte, bl. 51.

⁶⁴) CODRINGTON, bl. 263 en eerste gedeelte No. 28, aantekening.

⁶⁵) *Corp. Diplom.* III, bl. 471.

⁶⁶) Bijlage F.

De fanams van Negapatnam werden reeds vermeld door NUNES in 1554: „E os fanões deste porto se chama chocrões, „que são d'ouro baixo; valem $12\frac{1}{2}$ e $12\frac{1}{4}$ por hum pardao „d'ouro de 360 reis o pardao”. Of zij toen al hetzelfde type hadden als b.v. figuur A, is mij niet bekend. Ik meen ergens gelezen te hebben dat zij chocrões genoemd werden omdat de *chakram* er op stond.

In den tijd van de O.I.C. waren en bleven zij gesteld op 24 per pagode. In 1739 was het gewicht $7\frac{7}{32}$ azen of $0.346\frac{1}{2}$ gram ⁶⁷⁾.

Het gehalte van 350 ‰ werd niet gehandhaafd en was omstreeks 1700 „fyn gout $3\frac{11}{32}$ delen (334 ‰), fyn silver „ $5\frac{11}{32}$ delen en gerafineert koper $1\frac{10}{32}$ delen” ⁶⁸⁾, en nog later was het 7 caraat $10\frac{10}{20}$ grein of $329\frac{1}{2}$ ‰ ⁶⁹⁾, de rest zilver en zeer weinig koper. Aanvankelijk kwamen hier wegens onvoldoend deskundig toezicht van wege de Compagnie, veel knoeierijen voor bij het essayeeren.

Bij SPARR DE HOMBERG (1681) gold deze fanam $4\frac{1}{4}$ stuiver, in de *Uytrekening*, bij VALENTIJN en bij MOSSEL 5 stuivers, terwijl de intrinsieke waarde volgens den laatsten was 4 st.: $15\frac{1}{2}$ penn. Bij SONNERAT (1781) is de waarde 7 sols 6 deniers, Fransch geld.

VALENTIJN zegt, dat hier in het Kasteel „Fanams a 24 in een Pagood (wezende van goud, zilver en koper)” geslagen werden ⁷⁰⁾. Zoover mij bekend hebben er geen koperen fanams van Negapatnam bestaan en zal daarom alleen de samenstelling van het allooi bedoeld zijn. CODRINGTON is evenwel de meening toegedaan, dat VALENTIJN hier spreekt van drie soorten fanams ⁷¹⁾.

⁶⁷⁾ CODRINGTON, bl. 267, *Advys van JACOB MOSSEL*.

⁶⁸⁾ VAN DAM I. 2, bl. 73.

⁶⁹⁾ RADERMACHER, bl. 424.

⁷⁰⁾ VALENTIJN dl. V, bl. 6.

⁷¹⁾ CODRINGTON, bl. 112 § 13.

Paliakatsche pagoden, te Negapatnam geslagen (1677).

Hetzelfde contract met EKOJI RAJA ⁷²⁾ bevestigt ook het recht der O.I.C. om te Negapatnam Pagoden te slaan, met deze beperking, dat zij een gehalte moesten hebben van $8\frac{5}{8}$ mat of $862\frac{1}{2}\%$ zooals die van Paliakate. De voorwaarden waren dezelfde als bij den Fanam.

Daarenboven weten wij uit de „Resolutoire Notulen der Stadt Negapatnam van Vrydag den 5en November 1677” ⁷³⁾, dat ze ook het type hadden van de Paliakatsche pagoden en van deze ⁷⁴⁾ niet te onderscheiden waren.

Hieruit blijkt m.i. voldoende, dat het toen ter tijd de bedoeling was dat de Portonovosche niet meer door de O.I.C. geslagen zou worden.

Een „Politique Resolutie” op Ceylon van 12 Augustus 1680 ⁷⁵⁾ geeft ons weder een aardigen kijk op de locale muntpolitiek der diverse kantoren om zooveel mogelijk profijten uit hun voorrechten zelf te genieten.

Ten eerste blijkt daaruit, dat deze pagode in dien tijd voor Negapatnam in hoofdzaak een negotiepenning was, die op order van Batavia niet hooger gefactureerd mocht worden dan 105 stuivers per stuk ⁷⁶⁾, doch in de boeken golden zij 120 stuivers.

Negapatnam meende zich hierover te moeten beklagen, doch werd er op gewezen, dat het buiten de winst op de aanmunting, bij een factuurprijs van 105 stuivers, nog 10 stuivers en 12 penningen voordeel had.

Met de opmerking, dat er nog een voorraad Paliakatsche pagoden aanwezig was, die natuurlijk geboekt waren à 120 stuivers, had het Comptoir beter succes, want het

⁷²⁾ Bijlage F.

⁷³⁾ Bijlage G.

⁷⁴⁾ Eerste gedeelte, No. 25.

⁷⁵⁾ Bijlage H.

⁷⁶⁾ Vergelijk ook SPARR DE HOMBERG (1681) FERRAND, bl. 124 „Negapatnam 1 pagode de Palliacatta fait 105 sols”.

mocht het verlies daaruit voortvloeiende afboeken op „generael”, d.i., het verlies zou komen voor rekening van de „Algemeene Verlies- en Winstrekening” die te Batavia gehouden werd ⁷⁷⁾).

Het gevaar bestond nu dat men de nieuw aangemunte pagoden voor Paliakatsche kon laten doorgaan, doch daartegen waren reeds vroeger maatregelen genomen.

Paliakatsche pagoden met N „op de ringge” (van af 1677).

Zooals uit dezelfde „Resolutoire Notulen” ⁷⁸⁾ blijkt, ordonneerden de Edele Hoogachtbaren van Batavia, dat ze zouden voorzien worden van een letter N „op de ringge” en werd onder oppertoezicht van den Heer VAN RHEE, de *bramine adigaer* ⁷⁹⁾ RAMMANADE AYEN, tot hoofd van de munters aangesteld.

Daar er gesproken wordt over Paliakatsche pagoden die voor 120 stuivers gangbaar waren, rijst de vraag of er nog wel te Paliakate gemunt werden. In 1690 was de pagode te Negapatnam ook weder op 120 stuivers gesteld ⁸⁰⁾.

Voor gewicht en gehalte verwijs ik naar het eerste gedeelte, blz. 77 F, G en H, en kan daar nog bijvoegen een essay van 20 car. 8 grein of 861 ‰ en 2 eng. 7 azen of 3.412½ gram ⁸¹⁾.

Deze pagoda kwam ter sprake in een vergadering van den Raad van Madras in 1730 ⁸²⁾. Men wilde daar een nieuwe pagode slaan, geheel gelijk aan die van Negapatnam, doch met M - M aan beide zijden van het

⁷⁷⁾ Men zie hierover N.I.P.B. I, bl. 49.

⁷⁸⁾ Bijlage G.

⁷⁹⁾ *bramine*: hier schrijver; *adigaer*: een inheemsch rechtsprekend ambtenaar (baljuw).

⁸⁰⁾ *Uytrekening*, bl. 48.

⁸¹⁾ RADERMACHER, bl. 457.

⁸²⁾ Bijlage J.

afgodsbeeld (image). Had, zooals CODRINGTON ⁸³⁾ wil, de Negapatnamsche dus ook aan *beide* zijden van het afgodsbeeld een N? Hoewel niet onmogelijk, zou dit niet geheel in overeenstemming zijn met de letter van de hiervoor genoemde Resolutie.

Merkwaardig is vooral in het verslag van deze vergadering, dat de Assay Master de waarde der Negapatnamsche pagoden stelt op $85\frac{3}{4}$ Touch, $857\frac{1}{2}$ ‰, terwijl ze in 1739 bij MOSSEL nog $862\frac{1}{2}$ ‰ geëssayeerd werden ⁸⁴⁾.

Uit die Notulen blijkt tevens, dat de oude Madrassche pagode (de *tweebeeldige* van HAVART?) alleen gangbaar was in het Noorden ⁸⁵⁾ en dat er niet op gerekend werd de nieuwe in die streken te kunnen invoeren.

De Ster-pagode werd blijkbaar ook nog niet geslagen (hoewel anderen beweren, dat zij van af 1723, of nog eerder, dateert), want in Madras zelf bestond thans de circulatie uit ingevoerde pagoden: de Engelschen zullen immers geen maatregelen genomen hebben tegen hun eigen munt en men moet uit deze notulen dus opmaken, dat zij in 1730 besloten de aanmunting weder zelf ter hand te nemen en daarvoor het type van Negapatnam kozen alleen onderscheiden door de letters M-M. Indien werkelijk geslagen, dan zijn die pagoden wel niet meer aanwezig, evenmin als de *gouden* fanam van Madras, dien SONNERAT afbeeldt.

ELLIOT en THURSTON komen betreffende deze Notulen tot een geheel andere doch m.i. zonderlinge conclusie, voortspruitende uit een vooropgezette meening; de Engelsche numismaten kennen nml. slechts drie soorten Engelsche pagoden: de driebeeldige, de Ster-pagode en de

⁸³⁾ CODRINGTON, bl. 171. ELLIOT, bl. 145.

⁸⁴⁾ Eerste gedeelte, bl. 77. H.

⁸⁵⁾ Hieruit kan men tevens bevestigd zien, dat de uitdrukking Madrassche pagode niet noodzakelijk inhoudt dat zij te Madras gangbaar was, maar soms alleen beteekent, dat zij er geslagen werd.

Scott-pagode. Daar deze alle drie een gekorrelde Kz. hebben, meenden zij ten onrechte, dat de Assay Master sprak over de Negapatnamsche pagode met gekorrelde Kz. die n.b. pas sedert 1747 geslagen is; de pagoden van 831 ‰, waarover in diezelfde Notulen gesproken wordt, zullen Portonovosche geweest zijn ⁸⁶).

In het jaar 1690, toen Negapatnam pas Compagnie's hoofdplaats van de „Kust” geworden was, liet de vorst van Tanjore de stad blokkeeren en isoleeren en beslag leggen op de loges en de koopwaren der Compagnie in die kleine plaatsen, waar zij geen militaire bezetting had. Gouverneur LAURENS PIT, de jonge, verzamelde zoo spoedig mogelijk een legermacht, trok tegen de troepen van den vorst van Tanjore in het veld en behaalde veel succes. Het einde van den strijd kwam met een contract van 17 September 1691, waarbij 's Compagnie's oude rechten in Tanjore nog werden uitgebreid ⁸⁷).

Het was toen de tijd van de zoogenaamde „Mesnagie”. In 1688 was Jonker HENDRIK ADRIAAN VAN REEDE, heer van Mijdrecht, aangekomen, die door de XVIIen uitgezonden was om de zaken in Indië te herstellen.

In de geschriften van dien tijd kan men lezen, dat velen niet erg met zijn maatregelen waren ingenomen; voornamelijk het opheffen van Paliakate als hoofdkantoor en het bouwen van een „kostelyck Casteel”, dat „tien tonnen gouts” gekost had, werden als grillen van VAN REEDE beschouwd. Negapatnam, met het rijke Tanjore als achterland was echter een goede keuze.

⁸⁶) Zie hiervóór, bl. 9. A.

⁸⁷) *Corp. Diplom.* III, bl. 560.

Negapatnamsche drievoudige gouden fanam.

Deze munt vind ik slechts eenmaal vermeld en wel in 1694, toen eenige Singhaleesche zilversmeden werden betrapt op het vervalschen van Negapatnamsche fanams en de groote of „driedubbele” fanams⁸⁸⁾. Dit waren allerwaarschijnlijkst munten, die wel te Negapatnam geslagen werden, doch bestemd waren voor andere streken.

64. Drievoudige fanam. Vz. (eenigszins hol). Veel overeenkomst vertoonende met het Kalifiguur; rechts van het „hoofd” een punt; onder den „linkerarm” vier punten : : : en op de „borst” een sjanco-schelp (sankha).

Kz. Een voorwerp, dat zeer verschillend beschreven wordt, o.a. als een liggende J (doch m.i. meer lijkt op een schaats); daaronder 12 punten, en boven O C (Oostindische Compagnie).

Slecht goud. Middellijn 11 mm, gewicht 1.010 gram
(J. SCHULMAN). Zie Plaat I. 65.

De O en C houd ik beslist voor letters en niet zooals men wel gemeend heeft voor de zon en de maan. Ik heb geconstateerd, dat de maan op de Zuid-Indische munten steeds (liggend) geteekend is. Zoo zijn het allerwaarschijnlijkst de O en C van het merk der Compagnie: daar men zooveel mogelijk het inlandsch type wilde behouden was er geen plaats voor de V. Veel later is dit type in den vorm van een zilveren fanam in Cochin geïntroduceerd. De uitdrukking „lijkt veel op een schaats” klinkt voor munten uit die landstreken vreemd. De bedoeling is alleen om den vorm aan te geven.

Ik liet deze munt door een bekwaam goudsmid toetsen, het gehalte bleek $\pm 333 \frac{9}{100}$ te zijn, hetwelk goed aansluit bij het gehalte der gewone Negapatnamsche fanams.

Zooals we gezien hebben, werd omstreeks 1693 het overvloedige kopergeld van Ceylon ingewisseld. Men moest zich daar nu geruimen tijd behelpen met Ducaten en Japansche gouden kobans, terwijl voor kleingeld een partij

⁸⁸⁾ CODRINGTON, bl. 113 § 18.

Negapatnamsche fanams ten bedrage van 65.000 rijksdaalders in omloop werd gebracht⁸⁹⁾.

Boven hebben wij gezien, dat daarbij ook „driedubbele” fanams waren en het wil mij voorkomen, dat hiermede No. 64 bedoeld is en dat van hetzelfde type ook enkele fanams van goud werden aangemaakt.

In den veilingcatalogus van de firma SCHULMAN, van 11 December 1921 (collectie Lord GRANTLEY), No. 335, kwam dan ook zoo'n gouden fanam voor, doch daar het gewicht niet opgegeven is, heb ik dien voorzichtigheids-halve niet als een afzonderlijk nummer opgenomen.

Men sloeg dus te Negapatnam twee verschillende typen:

a. De eigen fanams van het Tanjoorsche type, Nos. 59—63.

b. Fanams van het zoo zeer verspreide „Vira-raya” type, met OC, No. 64.

Negapatnamsche zilveren of groote fanam.

Van dit laatste type bestaan ook zilveren fanams, die blijkbaar overal waar het maar lukken wilde in omloop werden gebracht. Een ieder kon gouden en zilveren speciën in de Munt van Negapatnam brengen ter vermunting en het aldus geslagen geld vrij vervoeren, zelfs naar landen, waarmede de O.I.C. in oorlog was⁹⁰⁾. Zoo werd dit type m.i. reeds vroeger te Paliakate voor Kayalpatnam⁹¹⁾ en veel later te Negapatnam (na 1781 te Tuticorin) voor Cochin geslagen⁹²⁾.

Een dergelijke fanam vindt men vermeld bij RADERMACHER: „Nagapatnamsche zilvere of groote Fanam

⁸⁹⁾ VAN DAM II, 2, bl. 389.

⁹⁰⁾ VAN DAM I, 2, bl. 72.

⁹¹⁾ Hierna onder Madura.

⁹²⁾ Hierna onder Cochin.

Paliakatsche zilveren Sikka-ropijen, te Negapatnam geslagen.

In 1675 spreekt gouverneur VAN GOENS SR. ook reeds over het slaan van zilveren munten te Negapatnam. Het is echter niet waarschijnlijk, dat deze Ropijen, die ook wel Paliakatten genoemd worden, toen reeds aldaar geslagen werden. Wel zal na 1690 de Munt van Negapatnam actiever zijn geweest dan die van Paliakate. Deze Munt was gevestigd in het Kasteel ⁹⁸⁾. In 1709 was muntmeester de onderkoopman ALBERT VAN REEDE ⁹⁹⁾.

Ik heb deze Ropij reeds onder het hoofd Paliakate belicht ¹⁰⁰⁾. Wanneer men echter later spreekt van Ropijen „van den nieuwen Paliacatsen stempel” of „Nieuwe Choromandelsche Ropij” ¹⁰¹⁾ bedoelt men daarmede die welke te Negapatnam geslagen zijn. Het laatst vond ik haar vermeld in de Bataviasche Almanak van 1804 „Ropy Negapatnams, gewicht 7 En. 10 As., Essay 11 Pen. 6 Gr.”.

In het meergenoemde Advys van JACOB MOSSEL (1739) is de intrinsieke waarde $f 1: 10: 2\frac{1}{4}$, „dezelve loopt hier (te Negapatnam) niet by de boeken, maar reyst en daalt in prys”. MOSSEL stelde later voor, dat de Coromandelsche Ropy moest doen $25\frac{6}{10}$ stuiver „om een egaale reductie te hebben” ¹⁰²⁾.

Omstreeks 1780 is de intrinsieke waarde nog slechts $f 1: 4$: „deselve loopt op Coromandel voor 30 stuivers, doch is op Batavia, Java en de geheele Oost van Indië niet meer waard dan 27 stuivers” ¹⁰³⁾.

⁹⁸⁾ VALENTIJN, Vc dl., bl. 6.

⁹⁹⁾ Idem, bl. 16.

¹⁰⁰⁾ Eerste gedeelte, bl. 86.

¹⁰¹⁾ Brieven van Coromandel naar Batavia 20/8/1726, 17/5/1727. CODRINGTON, bl. 260. *Colombo Archives* 1046D.

¹⁰²⁾ RADERMACHER, bl. 416.

¹⁰³⁾ Idem, bl. 444.

De Nieuwe Negapatnamsche pagode (1747).

66. Pagode. Vz. VISHNU staande „en face”, de rechterarm bij den elleboog beschermend vooruitgestoken, de linkerarm langs het lichaam afhangende; op het hoofd een kegelvormige driedubbele kroon, in den trant van die welke thans nog het hoofd der Siameesche koningen siert. Ter zijde bij het hoofd links en rechts eenigszins gebogen kleppen waarnevens . : . , daaronder $\checkmark - \checkmark$ (de linker V versierd met 4 afhangende takjes, aan elk takje een bes). Nog lager, links $\equiv$ en rechts $\equiv$. Het geheel in een parelcirkel. Kz. Bolvormig, bezaaid met punten (gekorreld).

Goud.

- a. Middellijn $10\frac{1}{2}$ mm, gewicht 3.400 gram (Cat. GROGAN, No. 511). Plaat I. 66a.
- b. Middellijn $11\frac{1}{2}$ mm, gewicht 3.380 gram (Cat. GROGAN, No. 513).
- c. Middellijn 11 mm, gewicht 3.390 gram (Cat. GROGAN, No. 514).

In den catalogus GROGAN staan deze munten onder Paliakate. Van de hieronder volgende gegevens was in 1911, toen die catalogus verscheen, nog zeer weinig bekend. De daarbij uitgedrukte veronderstelling, dat zij in de XVIIe eeuw geslagen zouden zijn was natuurlijk aanleiding ze onder Paliakate, toen hoofdkantoor, te plaatsen. Zij is ook afgebeeld bij CONNINGTON, Suppl. Pl., fig. 13. Men zie verder onder Tuticorin.

De groote goudaanvoeren uit het Verre Oosten en de groote winsten daarop waren sterk verminderd ¹⁰⁴⁾. Het was nu de tijd van het Fransche overwicht. In 1736 had de nayak SAHOJI de hulp der Franschen ingeroepen tegen den Groot-Mogol. In 1749 werd Tanjore door de Franschen ingenomen.

De pagoden, die de O.I.C. steeds met echt Hollandsche degelijkheid op zoo'n hoog gehalte had gehouden, werden

¹⁰⁴⁾ Eerste gedcelte, bl. 71.

gesmolten en in andere muntplaatsen tot pagoden van minder gehalte hermont. Vroeger had de Compagnie zich daar weinig van aangetrokken, daar dit juist de vraag naar haar pagoden stimuleerde en omdat er een goede winst op was, doch de omstandigheden waren thans geheel gewijzigd.

Het gehalte van de Portonovosche pagode (van den Nawab) was thans 800 ‰, en de Ster-pagode, die nu ook geslagen werd, had een zelfde gehalte.

In 1747 werd dan door de O.I.C. de nieuwe Negapatnamsche pagode ingevoerd, die een goudgehalte had van 800 ‰. Zij geleek zoozeer op de Portonovosche, dat de nawab van Arkate, daartoe aangezet door de regenten, die bij de Munt van Porto Novo belang hadden, het volgende jaar bij onze opperhoofden van Paliakate, Sadraspatnam en Porto Novo er op aandrang om den Gouverneur te beduiden, dat deze aanmunting diende te worden gestaakt ¹⁰⁵).

De Gouverneur liet den Nawab echter onder het oog brengen, dat ze wel degelijk van zijn pagoden te onderscheiden waren ¹⁰⁶), daarbij klaarblijkelijk doelende op de letter J of I, die ter rechterzijde in de „ringge” of krans duidelijk te zien is.

Ook wees hij op het privilege verleend door het hof van Tanjore, waarbij de Compagnie het recht verleend was om zoodanige pagoden te slaan „als men mogte komen goed te vinden”. Hierbij moet ik even opmerken, dat de Gouverneur zeer politiek het contract van 11/12/1676 ¹⁰⁷) maar niet vermeldt, want daarin werd juist het type en het gehalte voorgeschreven; hij beroept zich echter op den caul van 5/1/1662 ¹⁰⁸).

¹⁰⁵) Bijlage K.

¹⁰⁶) COBRINGTON, bl. 171 § 11.

¹⁰⁷) Bijlage F.

¹⁰⁸) Zie bl. 11.

Het bovengenoemde muntteeken, of beter herkenningsteeken, was natuurlijk nuttig om de eigen pagoden te kennen wanneer zij in de kassen der Compagnie terugvloeiden. De Nawab zal evenwel in hoofdzaak aanstoot hebben genomen aan de gekorrelde keerzijde, die niet zooals b.v. bij de Engelsche met een ster en bij de Fransche met een maan was gemerkt, doch geen enkel duidelijk herkenningsteeken had, zoodat het groote publiek de Negapatnamsche en Portonovosche pagoden niet gemakkelijk van elkaar kon onderscheiden. Voor de geldwisselaars bestond dit bezwaar natuurlijk niet ¹⁰⁹⁾.

THUNBERG merkt op „Auf der einen Seite (der Pagoden) „sieht man ein Bild, auf den andern, nämlich bey den „jenigen Stücken die am meisten nach holländischen „Comtoiren gehen, nur einige erhabene Punkte, bey denen „aber die im Handel nach englischen Comtoiren gehen, „einen Stern” ¹¹⁰⁾.

De Compagnie zal overigens niet gaarne van dit type afstand gedaan hebben, want 1° had zij reeds vroeger Portonovosche pagoden geslagen (No. 37), 2° had haar driebeeldige pagode ook een effen gekorrelde keerzijde (No. 35) en 3° was dit type van ouds gangbaar in Tanjore, het achterland van Negapatnam ¹¹¹⁾.

De nieuwe pagode werd het eerst voor particuliere rekening geslagen en niet onverdeeld gunstig ontvangen, omdat de kleur niet altijd gelijk was ¹¹²⁾; het goud, dat met koper gemengd was, kon niet, zooals dat van de Ster-pagode, welker alliage uit zilver bestond, door de goudsmiden tot alles verwerkt worden. Dit was een maatregel tegen het insmelten; voor het maken van goud-

¹⁰⁹⁾ CODRINGTON, bl. 171 § 11.

¹¹⁰⁾ THUNBERG, bl. 288.

¹¹¹⁾ Zie bl. 8.

¹¹²⁾ CODRINGTON, bl. 119 § 32.

werken werden ducaten ingevoerd ¹¹³⁾, het goud van de nieuwe pagode was daarvoor te bros.

Later werden dan ook de Ster-pagoden 2 à 3 % en wanneer er niet veel voorhanden waren zelfs 8 % hooger dan de nieuwe Negapatnamsche ingewisseld ¹¹⁴⁾.

In 1749 werden zij door het Bestuur van Ceylon beste'd ¹¹⁵⁾ en in overeenstemming met een Bataviasche missive van 17/10/1749 gesteld op 90 stuivers (zwaar geld). Op de kust van Madura, waar de kooplieden onafhankelijk waren van de Compagnie, werden zij dikwijls voor hoogere waarde uitgegeven ¹¹⁶⁾. Voor verdere bijzonderheden betreffende koers en tarifeering moge ik naar het werk van CODRINGTON verwijzen.

Het ambt van adigaar-muntmeester bestond volgens het reglement van 1753 alleen te Negapatnam, hij had den rang van onderkoopman op een tractement van f 40,— per maand ¹¹⁷⁾. Op het kerkhof te Negapatnam vindt men nog een grafsteen van de echtgenoot van den muntmeester en adigaar CORNELIS PIETERSZ, gedateerd 1766 ¹¹⁸⁾. In het reglement van 1767 worden ook gecommitteerden in de Munt genoemd. In andere muntplaatsen waren toen zeker de opperhoofden met het toezicht op de Munt belast ¹¹⁹⁾.

Van de zijde van den Nawab werd ná zijn protest van 1748 en het antwoord daarop niets meer vernomen ¹²⁰⁾. Deze had waarlijk reeds genoeg te stellen met de in dien tijd zoo machtige Franschen en Engelschen om zich ook nog ongenoegen met de O.I.C. op den hals te halen.

Hij achtte het blijkbaar nuttiger niet te praten maar

¹¹³⁾ RADERNACHIE, bl. 423.

¹¹⁴⁾ Idem, bl. 429.

¹¹⁵⁾ CODRINGTON, bl. 119, R.C. XCVI, 29/11/1749.

¹¹⁶⁾ Idem, bl. 216, R.C. XCVI, 29/11/1749.

¹¹⁷⁾ N.I.P.B. VIe dl., bl. 463.

¹¹⁸⁾ REA, pl. XI.

¹¹⁹⁾ N.I.P.B. dl. VIII, bl. 299.

¹²⁰⁾ Bijlage K.

te doen en het aangewezen middel was verdere gehalteverlaging, met het gevolg, dat de Compagnie's pagoden weder gesmolten werden en hermunt tot Portonovosche. Op die manier bleven de inkomsten van zijn Munt op peil. Op dezelfde wijze immers handelde de Nawab van Surat met de Ropijen ¹²¹⁾.

Tegen dergelijke praktijken van den Oosterschen potentaat hielpen geen maatregelen als het billioen verklaren of het verbod tot aannemen van zijn pagoden in Compagnie's kas ¹²²⁾ en daarom moest deze in het jaar van de „nieuwe reductie” (1767) weder tot verlaging van het gehalte overgaan en wel tot 18 kar., $5\frac{1}{2}$ gr. of 769 $\frac{1}{100}$. Daar nu alle maatregelen vruchteloos waren gebleven, werden de Portonovosche pagoden, die de Compagnie in betaling moest nemen door den olifantenhandel, weder op Ceylon in omloop gebracht tegen denzelfden koers als de Compagnie's pagoden, 101 stuivers Indisch ¹²³⁾.

In 1776 kwam men op Ceylon hierop alweder in zooverre terug, dat de Portonovosche op 96 en de Compagnie's pagode op 100^{20/33} st. Ind. werden gesteld, daar de kooplieden van Coromandel nu niets anders dan Portonovosche aanbrachten. Men hoopte hierdoor den aanvoer van de eigen pagode weder aan te moedigen ¹²⁴⁾. Op Coromandel en den Overwal van Ceylon bleef zij echter gangbaar voor 90 stuivers ¹²⁵⁾.

Bij gebrek aan voldoende gegevens is het mij niet mogelijk vast te stellen of de emissies van 1747 en 1767 nog teekens hebben waardoor ze te herkennen zijn. Mij dunkt dat dit wel noodig zal zijn geweest. Men heeft er met J en I, misschien dat die met een I de latere zijn, doch het

¹²¹⁾ Eerste gedeelte, bl. 84.

¹²²⁾ CODRINGTON, bl. 220, R.C. vol. CXXXVI, 11/2/1766.

¹²³⁾ Idem, bl. 222, R.C. vol. CXLIX, 12/11/1770.

¹²⁴⁾ Idem, bl. 222, R.C. CLXI, 31/12/1776.

¹²⁵⁾ RADERMACHIER, bl. 429.

is ook mogelijk dat die van hooger gehalte door versmelting geheel uit de markt verdwenen waren, zoodat het niet noodig werd geacht een nieuw kenteecken aan te brengen.

Overigens zou men het onderscheid alleen kunnen vaststellen indien men een collectie aanlegde van de verschillende varianten en de doubletten opofferde om door een nauwkeurige analyse het gehalte te bepalen.

Gewicht en gehalte der Pagoden van den nieuwen Negapatnamschen stempel en eenige andere ter vergelijking.

	gewicht grammen	gehalte o/oo	
A. Nieuwe Negapatn. 1747 . . .	3.406	800	RADERMACHER, bl. 427 (72 ¹ / ₄ , per Mark, 8 mat of 19 car. 2 ² / ₅ gr.).
Aa. „ „	± 3.400	793 ³ / ₄	WILCKE, bl. 314 (ved Smeltning som Regel kun 7 ¹⁴ / ₁₀ Matt Finhed).
B. Verlaging gehalte 1767 . . .	3.406	769	RADERMACHER, bl. 428 (72 ¹ / ₄ , per Mark, 18 car. 5 ¹ / ₂ gr.).
C. Scott pagode 1781	± 3.400	675	WILCKE, bl. 314 (6 ³ / ₄ Matt).
Ca. „ „		635 ² / ₅	PRINSEP'S <i>Useful Tables</i> (Worse 52.23).
Cb. „ „	3.346	633	BONNEVILLE, pl. 5, fig. 16.
Cc. „ „	± 3.400	625	WILCKE, bl. 314 (6 ¹ / ₄ Matt).
D. Tranquebar Scott 1789 . . .	3.4055	675	NELKENBRECHER, WILCKE, bl. 314.
Da. „ „ 1795		668	Bijlage L (100 stuks waardig 86 ⁷ / ₈ Skomps.).
E. Pondichéry of Maanpagode .	3.346	815	BONNEVILLE, pl. 5, fig. 13. ZAY, bl. 279.
Ea. „ „ „	3.350	809	Tarif de France.
Eb. „ „ „		804	RADERMACHER, bl. 430 (1 ¹ / ₂ per cento beter als de Negapatn.).

*Gewicht en gehalte der Pagoden van den nieuwen Negapatnamschen
stempel en eenige andere ter vergelijking.*

	gewicht grammen	gehalte ‰	
F. Madras of Ster-pagode . . .		812½	PRINSEP'S U.T. (Worse 2.2).
Fa. „ „ „ . . .		804	RADERMACHER, bl. 430 (½ per cento beter als de Negapatn.).
Fb. „ met kleine ster . . .	3.346	802	BONNEVILLE, pl. 5, fig. 11.
Fc. Madras of Ster-pagode . . .	3.4055	800	CODRINGTON, bl. 172 (52.56 grs., 19 car. 2⅔ gr.). WILCKE, bl. 314.
Fd. „ „ „ . . .	3.346	796	BONNEVILLE, pl. 5, fig. 10, ook 794 ‰.
Fe. Nawabsche Ster-pagode 1748 .		788	CODRINGTON, bl. 172 (18 car. 11 gr.).

Hiervan is D uit numismatisch oogpunt verreweg het belangrijkste. Deze immers geeft ons aan de eene zijde het type van de SCOTT of Iskatpagode en is gemakkelijk te herkennen, omdat er het naam-eijfer C 7 van koning CHRISTIAAN VII van Denemarken (1766—1808) op staat. Zij is alleen geslagen in het jaar 1789 en was een navolging van de eigenlijke SCOTT-pagode, die in 1781 voor het eerst aangemunt werd te Negapatnam onder den Engelschen resident COKRANE na de verovering en waarschijnlijk om de troepen te betalen¹²⁶). „Captain SCOTT brought them at once; nolens volens, into circulation thro'out the Tanjore Country, & which is the reason they are at this Day called SCOTTS Pagoda's". C en D hebben natuurlijk het hoofdtype van de Nieuwe Negapatnamsche pagoden, omdat C aldaar geslagen is. Zij hebben een I als kenmerk. Hieruit kan men tevens zien, dat de uitdrukking bij THURSTON c.s. „Madras, Porto Novo or SCOTT Pagoda" eigenlijk niet zeer juist is en de lezer licht op een dwaalspoor brengt. Een Resolutie van 1795 geeft zeer merkwaardige gegevens over deze pagoden¹²⁷) en daarom heb ik haar den lezers niet willen onthouden.

Intusschen was Tanjore in 1773 door de Engelschen ingenomen en overgedragen aan een hunner creaturen

¹²⁶) WILCKE, bl. 313, 314.

¹²⁷) Bijlage L.

nawab MOHAMMED ALI. De positie van de O.I.C. te Negapatnam werd daardoor reeds moeilijk. Het was dan ook de eerste in de rij der Nederlandsche bezittingen op de kust van Coromandel, die *voor goed* verloren ging. Den 12 November 1781 werd het door den nieuwen Engelschen gouverneur MACARTNEY in bezit genomen.

Het is daarom duidelijk, dat de tinnen duiten van 1796 en 1797 met ^N~~de~~ die men hier en daar nog onder Negapatnam beschreven vindt ¹²⁸⁾ hier niet thuis hooren. Zij waren dan ook bestemd voor Batavia, Java, Cheribon en Bantam en zijn te Batavia aangemaakt ¹²⁹⁾.

PONDICHÉRY.

Hoewel reeds in 1601 een Fransche Compagnie voor den Oosterschen handel werd opgericht, vestigde deze eerst in 1669 een faktorij te Surat. In 1672 werd hun scheepsmacht, die Ceylon aanviel, door RIJCKLOF VAN GOENS verslagen, terwijl in 1674 San Thomé op de Franschen werd vermeesterd en het fort door onzen bondgenoot den koning van Golconda geslecht.

In hetzelfde jaar echter vestigden de Franschen zich in Gingi te Pondichéry ¹³⁰⁾. Deze nederzetting werd in 1693 door LAURENS PIT veroverd, doch volgens bepaling van den vrede van Rijswijk (1697) in 1698 wederom verlaten. Zij werd in 1748 opnieuw door de Hollanders en Engelschen belegerd; in 1761 moest zij voor de Engelschen capituleeren, doch door het tractaat van Parijs (1763) kwam Pondichéry weder aan de Franschen terug, hetzelfde geschiedde in 1778—1783 en 1793—1816.

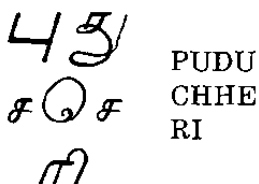
¹²⁸⁾ FONROBERT 2793, 2794.

¹²⁹⁾ Cat. GROGAN No. 647, 648. N.I.P.B. Xlle dl., bl. 312.

¹³⁰⁾ ZAY, bl. 278: *Pâdû, nouvelle, tchéri, résidence de parias*. 12° N.B.

De volgende Kasjes zouden gedurende de bezetting van 1693—1698 door de Nederlanders geslagen zijn:

67. Kasje. Vz. Kali, cirkeltjes en punt als op No. 52 en 53, doch zeer rechte „schouders” en heeft de „knots” de vorm van een speld met een bolvormigen knop.
Kz. Opschrift in Tamilsche letters

Tusschen de regels horizontale lijnen.

Koper. Middellijn 9 mm, gewicht 1.670 gram (J. SCHULMAN).

Plaat I. 67.

68. Als voren, doch links 8 in plaats van de cirkeltjes en rechts de punt boven de „knots”.

Koper.

- a. Middellijn 10 mm, gewicht 1.450 gram (I.M.C. IV, bl. 139, No. 46).
b. Middellijn 10 mm, gewicht 1.120 gram (Cat. GROGAN, No. 528, aldaar afgebeeld).

Op No. 68a is een restant van een parelcirkel te zien op de Kz.; eveneens bij NAUYS. *Revue belge de Numismatique* 1887, pl. XVI, No. 6—8.

69. Als voren, doch de Kali-figuur kleiner. Parelcirkel op Vz. niet zichtbaar.

Koper. Middellijn 9 mm, gewicht 1.040 gram (Cat. GROGAN, No. 529, Vz. aldaar afgebeeld).

70. Als voren, doch de Kali-figuur breeder, 8 grooter.

Koper. Middellijn 10 mm, gewicht 1.010 gram (Cat. GROGAN, No. 530).

De muntjes zijn meestal eigenlijk vierkant en men kan wel zeggen, dat het opschrift er nooit geheel opstaat.

Documentaire gegevens over dezen muntslag schijnen te ontbreken. Zij zijn het eerst door ZAY vermeld als geslagen in den tijd van de bezetting door de Nederlanders ¹³¹⁾. Volgens dezen weegt het Kasje van Pondichéry 173 op een serre van Pondichéry $\frac{278.128}{173} = 1.607$ gram, doch de gewichten loopen zeer uiteen; men kan evenwel ook niet spreken van enkele en dubbele Kasjes.

HENDERSON (I.M.C. IV) meent dat deze munten evengoed van Franschen oorsprong kunnen zijn, omdat ze nog in grooten getale worden aangetroffen. Dit argument lijkt mij niet sterk, want gedurende de 6 jaren der bezetting kunnen er een groot aantal geslagen zijn.

De overeenkomst met het type van No. 52—58 is vooral bij No. 67 opvallend en daarom is het niet onwaarschijnlijk dat de Nederlanders hier als elders het initiatief tot munten genomen hebben. De mogelijkheid is evenwel niet uitgesloten, dat de Franschen het eenigen tijd hebben voortgezet en hieruit is misschien het uiteenlopende gewicht te verklaren.

De Fransche gegevens over de Munt te Pondichéry beginnen evenwel pas met een brief van 1701, waarin den Bewindhebbers der Fransche Compagnie te Parijs wordt medegedeeld, als iets geheel nieuws, dat men begonnen is met het slaan van zilveren fanams. In 1705 wordt het eerst geprotesteerd door den clerus van Pondichéry wegens den afgod die op de pagoden stond. De bovenstaande Kasjes behooren hoogstwaarschijnlijk gedateerd te worden op het eind van de XVIIe eeuw, evenals de Kali-munten van Negapatnam, die zeker tot dien tijd behooren ¹³²⁾. Op deze Kasjes staat ook een afgod. Wanneer ze nu door de Franschen het eerst geslagen zijn, waarom werd dan ook daartegen niet reeds eerder geprotesteerd?

¹³¹⁾ ZAY, bl. 279, No 27.

¹³²⁾ Zie bl. 18 v.v.

Het is jammer, dat ZAY de toewijzing van deze muntjes aan den tijd van de Nederlandsche bezetting niet nader motiveert, maar ik zie waarlijk geen reden om haar te verwerpen.

BIMILIPATAN EN JAGGERNAIKPURAM.

In de eerstgenoemde stad, op de kust van Vizagapatán op 17° 50' N.B., waar de O.I.C. in het midden der XVIIe eeuw een fort en een faktorij bouwde, waren onze voorvaders al vroegtijdig gevestigd, want op het oude kerkhof vindt men nog eenige hunner grafsteen van 1623.

De tweede, eigenlijk Jaganadhapuram, is een voorstad van Cocanada, op de zuidelijke oever van de rivier, waaraan deze stad gelegen is.

Beide behoorden in de XVIIIe eeuw tot het Zevende Gouvernement, waarvan Negapatnam het hoofdkantoor was.

Het weinig bekende feit, dat de O.I.C. ook in deze steden muntrecht had, blijkt uit de Conventie der Geallieerde Mogendheden van 10 Augustus 1814 over de teruggave onzer bezittingen zooals die waren in 1795.

Onder de voornaamste rechten en privilegiën die werden opgeëischt behoorden de Munt en het muntrecht van gouden, zilveren en koperen munten ¹³³⁾.

Zeër belangrijke gegevens hierover kan men vinden in het rapport van Mr. Hobson, die in 1818 door het Bestuur van Madras was aangesteld om deze aangelegenheid uit te voeren ¹³⁴⁾. In het kort komt dit op het volgende neer:

De O.I.C. zou nog tot 1794 te Bimilipatan koperen munten hebben geslagen en de zilveren munten, die aldaar

¹³³⁾ REA, bl. 43.

¹³⁴⁾ REA, bl. 66.

in omloop werden gebracht zouden te Jaggernaikpuram gemunt zijn. De Munt te Paliakate zou sedert een eeuw (dus $\pm$ 1718) geheel opgeheven zijn geweest.

Er blijkt verder uit, dat het herstel van het Nederlandsche muntrecht den Engelschen eigenlijk in het geheel niet aanstond en zij wilden in het geding brengen, dat het muntrecht te Bimilipatan verkregen was van den radja van Vizianagaram, zelf schatplichting aan Mogol en Nizam.

Het bleek evenwel, dat de Nizam den caul van 1628¹³⁵⁾ bevestigd had en dat de O.I.C. dat recht zeer langen tijd had uitgeoefend voor en na den afstand van de Circars aan de Engelsche O.I.C. zonder dat ooit iemand daartegen opgekomen was.

Ook geloofde men te Madras niet, dat Nederland nog ooit er toe zou overgaan om in Indië goud en zilver aan te munten, daar het muntloon de kosten niet zou dekken.

Wat verder de aanmunting van koperen munten betrof zouden deze alleen gangbaar zijn tegen marktprijs, zooals in dien tijd de praktijk in Indië had uitgewezen. Een uitzondering hierop zou alleen mogelijk zijn, indien zij bij het innen der belastingen uitsluitend hun eigen geld accepteerden.

Er is ook nog sprake van twee cauls, de eene verleend in 1734 door HAJI HUSSAIN, de andere in 1752 door JAFAR ALI KHAN, naïbs of gevolmachtigden van den Nizam in de Circars¹³⁶⁾.

Ik moet hier tot mijn spijt aan toevoegen, dat mij geen munten bekend zijn die met zekerheid aan deze plaatsen kunnen worden toegeschreven.

Daar de Munt te Paliakate, volgens HOBGSON, omstreeks 1718 werd opgeheven, zou het mogelijk zijn, dat te

¹³⁵⁾ Niet in *Corp. Diplom.*

¹³⁶⁾ Niet in *Corp. Diplom.* (gaat thans nog slechts tot het jaar 1691).

Bimilipatan de Kasjes met Nederlandsche opschriften geslagen zijn ¹³⁷⁾).

Zeker is het, dat te Jaggernaikpuram omstreeks 1758 ducatons werden hermont tot ropijen, die in hooger achting stonden dan die van Arcot ¹³⁸⁾. Hoe het type was en of ze dezelfde opschriften hadden als de Paliakatten is al evenmin met zekerheid bekend.

In aanmerking komen hier ook de driebeeldige pagoden, die vroeger te Negapatnam en Paliakate geslagen werden ¹³⁹⁾, daar het niet zonder beteekenis is, dat ook de Nizam deze pagoden te Cocanada heeft geslagen ¹⁴⁰⁾.

COCHIN EN DE KUST VAN MALABAR.

Het handelsverdrag, dat de O.I.C. in 1604 sloot met den Zamorijn (= Samudri) van Calicut was, hoewel eenige malen vernieuwd, door de machtspositie der Portugeezen tot 1643 nog van geen groote beteekenis geweest.

Toen echter werden ook contracten afgesloten met Cali-Coilan of Klein Quilon en Porca of Purakhad en in 1658 nam RIJCKLOF VAN GOENS het Portugeesche fort te Coilan of Quilon (Coulan).

In 1637 had de Compagnie een kantoor gevestigd in het veel noordelijker gelegen Vengurla, eigenlijk een „kijk-in-de-pot” naar de handelingen der Portugeezen ¹⁴¹⁾.

Het plan was deze laatsten ook hier te verdrijven en daarom werd in 1661 een expeditie uitgerust onder leiding van VAN GOENS en het eerste wapenfeit was de herovering van het fort Quilon, dat weder verloren was gegaan. Met

¹³⁷⁾ Eerste gedeelte, bl. 95 v.v.

¹³⁸⁾ Eerste gedeelte, bl. 86.

¹³⁹⁾ REA, bl. 15 en Eerste gedeelte, bl. 104.

¹⁴⁰⁾ M.M.C., bl. 41. THURSTON, bl. 46.

¹⁴¹⁾ VALENTIJN, Malabar, bl. 2.

den radja van Cochin werd een wederzijdsch verbond tegen de Portugeezen aangegaan, doch het beleg der stad Cochin moest worden opgeheven.

Bij een nieuwen aanval in 1662 werd o.a. Cranganore veroverd, een fort gebouwd op het eiland Baipin of Vypin en nieuwe verdragen gesloten met den Zamorin, Travancore en Klein Quilon. De belegering van Cochin stond nu onder het bevel van JACOB HUSTAART.

Tengevolge van het verraad van den radja van Porca en het moedige gedrag der Portugeezen gelukte het pas in Januari 1663 Cochin tot overgave te dwingen en Cannanore te veroveren.

Hiermede was de machtspositie van de O.I.C. ook op deze kust verzekerd en met de verschillende kleine vorsten werden nu contracten afgesloten. De andere Europeesche natiën werden zooveel mogelijk uitgesloten; de meeste last zou de Compagnie echter ondervinden van den Zamorin¹⁴²).

Tot 1669, in welk jaar Cochin de hoofdstad werd van dit nieuwe gebied, stond het onder het gouvernement van Ceylon.

VAN GOENS schrijft over Malabar in 1675: „Dus geeft „ook de Privilegie, van koperen munt en Fanums te slaan, „de Compagnie goed gelegenheid om nooit om Geld „verlegen te zyn”¹⁴³).

Deze uitlating uit zeer betrouwbare bron maakt het waarschijnlijk dat de O.I.C. van haar muntrecht elders gebruik maakte om fanams „t gemeen geld welk onder „de handelaars gebruikt wort”¹⁴⁴) te slaan, die met de verschillende op Malabar gangbare overeenkwamen.

Bij de komst der Portugeezen in 1498 zou alleen de Zamorin muntrecht hebben gehad. Dit is in tegenspraak

¹⁴²) *Corp. Diplom.* II, bl. 454.

¹⁴³) VALENTIJN *Ve dl.*, Ceylon, bl. 243 „Consideratiën van den Ouden Heer VAN GOENS”.

¹⁴⁴) CANTER VISSCHER, bl. 113.

met eenige Chineesche teksten waarin ook vermeld worden Fanams van Cochin en Klein Quilon, die onderling verschilden ¹⁴⁵⁾ en in 1506 bestaat er een Fanam van Cannanore ¹⁴⁶⁾.

In 1657 hadden Calicut, Cochin, Travancore (te Klein Quilon?) en Cannanore het muntrecht ¹⁴⁷⁾.

Het zou dus mogelijk kunnen zijn, dat de Compagnie aanvankelijk de Fanams Radja (Ragia) van Quilon, Cannanoorsche fanams, Vira-rayá Fanams van Calicut, witte fanams van Porca en de zilveren chakrams van Travancore ook zelf geslagen heeft, doch ik zou niet weten hoe die nu van de inlandsche te onderscheiden zullen zijn.

Het contract met Cochin van 20 Maart 1663 bevat het volgende over de Cochinsche fanams:

„Art. 11. Het munten van fanams sal door des Coninx „hof gedaan werden, en de oncosten afgetrocken synde, „sal den Conink de profyten genieten, nogtans onder „expresse conditie, dat d'E. Comp^e 1 opsiender of 2 haren „'t wegen daer over sal houden, en soo een valsche munter „ergens geatrapeert wert, sal de selve met doot gestraft „werden, 't sy van wat geslagt of caste den selven mogte „wesen”.

Behalve dit contract met Cochin is er nog een van 26 Maart 1663 met den Colastri van Cannanore ¹⁴⁸⁾, doch daarin wordt alleen overeengekomen, dat deze heerscher voortaan betere fanams zal slaan.

Het munten der fanams van Cochin geschiedde in de stad (gebied der Compagnie) en stond later onder directie van den Commandeur, die namens de Compagnie gemachtigden aanstelde om toezicht te houden op het mengen, slaan en toetsen, omdat de vorsten vóór dien tijd door de inlandsche

¹⁴⁵⁾ Ying yai shêng-lan (1425—32) en Singh tch'a chêng-lan (1436).

¹⁴⁶⁾ CODRINGTON, bl. 81. Lunardo de Cha Masser.

¹⁴⁷⁾ Viaggio di Vicenzo Maria Folio. Roma 1670.

¹⁴⁸⁾ Corp. Diplom. II, bl. 246.

munters, die het allooi verminderden ¹⁴⁹⁾, bedrogen waren. Bij de regeling der erfopvolging in 1674 werd dit nog eens nadrukkelijk bepaald ¹⁵⁰⁾.

Van elke 100 stuks genoten de koning en de muntmeester elk 2 fanams, doch de laatste moest alle onkosten betalen. Het voordeel der O.I.C. sproot voort uit de levering van het muntmateriaal en later werd het verlies bij het smelten, dat de munters weder tot hun eigen voordeel wisten uit te buiten, door toevoeging van koper aangevuld, hetwelk een nieuwe bate voor de Compagnie opleverde ¹⁵¹⁾.

In Juni 1679 was kapitein HENDRIK REYNST benoemd tot opperregent en controleur naast den Paljetter, wiens financieel beheer de koning niet vertrouwde en in Mei 1681 werd door den commissaris HUYSMAN zelfs een rijksraad ingesteld, waarin ook een Nederlander zitting had. Men kan wel zeggen, dat de O.I.C. toen in Cochín niet alleen den handel beheerschte, doch ook de staatszaken regelde.

De gouden Fanam van Cochín.

71. Fanam. Vz. Veel overeenkomst vertoonende met den Kali-figuur op de munten van Negapatnam, het „hoofd” echter tusschen twee punten, de „armen” meer gebogen, op de „borst” ontbreekt de rozet en onder den „linkerarm” bevinden zich 4 punten . . . Kz. Een voorwerp, dat zeer verschillend beschreven wordt, o.a. als een liggende J, doch m.i. eerder den vorm van een schaats ¹⁵²⁾ heeft; daarboven rechts (als bijzonder teeken op deze fanams) twee punten schuin boven elkaar . . en er onder 13 punten in vier rijen 4, 4, 4, 1.

¹⁴⁹⁾ CANTER VISSCHER, bl. 113/114.

¹⁵⁰⁾ *Corp. Diplom.* II, bl. 491.

¹⁵¹⁾ CANTER VISSCHER, bl. 114/115.

¹⁵²⁾ Zie voor deze uitdrukking de noot bij No. 64.

Slecht goud.

a. Gewicht 0.376 gram (ELLIOT, pl. IV, No. 190).

b. Middellijn 8 mm, gewicht 0.380 gram (Verz.
J. SCHULMAN). Plaat I. 71b.

CANTER VISSCHER ziet aan beide zijden „Malabaarsche characters”. De Cochinsche fanam, afgebeeld bij NAHUY, *Revue belge de numismatique* 1887, pl. XVI, No. 1, dien hij verkreeg van Generaal PEARSE, komt met bovenstaande overeen. Vreemd is het bij RADERMACHER te lezen ¹⁵³) „Ragia goude van Cochim”. Vermoedelijk een drukfout („Cochim” in plaats van „Coilan”), want hij schrijft zelf „Fanum, Ragias goude, over lang door den Koning van Coilan gemunt” ¹⁵⁴). De Ragia is anders, de Kalifiguur komt meer overeen met figuur A op mijn plaat. Een gouden fanam van Cochin wordt verder vermeld in den Catalogus van het Bataviaasch Genootschap, bl. 165, No. 13.

Het is een variant van den *Pudameni* of *Vira-roya* Fanam, zelf afgeleid van dien met den krokodil of *Mothalai* fanam (ELLIOT, pl. IV. 189 en M.M.C., No. 251), hetgeen ook gezegd kan worden van den *Rasi* fanam (ELLIOT, pl. IV. 192).

Onze fanam onderscheidt zich nog doordat hij plat is, de teekening is zeer nauwkeurig en de lijnen zijn vlak; alle kenmerken die zeer goed passen bij een munt, die onder toezicht van Europeesche beampten werd gemaakt. De inlandsche zijn daarentegen altijd eenigszins schotelvormig, met bolle lijnen en een zekere slordigheid of losheid in de teekening.

Uit een mengsel van 10 R , bestaande uit 1 R fijn goud, $4\frac{1}{2}$ R zilver en $4\frac{1}{2}$ R Japansch koper werden 13.000 Cochinsche fanams gesneden ¹⁵⁵). Het goudgehalte was dus slechts 1 mat of 100‰ en het officiëel gewicht

$$\frac{10 \times 494}{13000} = 0.380 \text{ gram.}$$

¹⁵³) RADERMACHER, bl. 459, No. 74.

¹⁵⁴) Idem, bl. 424.

¹⁵⁵) CODRINGTON, bl. 138. Sel. Madras Govt., Dutch records No. 14 (Memorie van H. A. VAN RHEEDE, 1677).

„24 Coetsjienze en aldaar gemunte Fanum (a ider „2 $\frac{1}{2}$ stuiver) doen 1 ryxdaalder”¹⁵⁶). In 1739 werden zij bevonden, car.: 2: 3 $\frac{3}{5}$ of 96 ‰, gewicht 0.369 gram, f 0: 1: 14 of bijna 2 stuivers licht geld¹⁵⁷), bij CANTER VISSCHER (1719—1724) 1 $\frac{1}{2}$ stuiver zwaar geld, hetgeen op hetzelfde neerkomt.

Koperen Rasi.

Een munt die de muntkenners gewoonlijk toeschrijven als aan de kust van Malabar geslagen en waarvan de voorstelling overeenkomt met den Cochinschen fanam, zelf immers een variant van den Rasi, schijnt te zijn de „Rasie kopere van Masquette”¹⁵⁸) van RADERMACHER.

72. Rasi. Vz. en Kz. als No. 71, doch de liggende J heeft hier den vorm van een „kolf”. Aan beide zijden is de voorstelling omsloten door een cirkel van dikke punten.

Koper. Middellijn 22 mm, gewicht 11.180 gram (ELLIOT, pl. IV. 194). Plaat I. 72.

Andere exemplaren hebben een middellijn van 19 tot 21 mm, het gewicht varieert van 11.794 (MARSDEN, No. MLXXXVII) tot 10.840 gram, naar gelang van de slijtage. De dikte is van 4 tot 5 mm.

73. Als voren. De helft van de vorige.

Koper. Middellijn 15 mm (Cat. SCHULMAN, veiling 28/29 Mei 1929, No. 890). Zeer zeldzaam.

Muscate was een geheel Mohammedaansche stad en daarom zou men dit type met Malabaarsche voorstellingen daar niet verwachten en zoo is het aan te nemen, dat de koperen Rasi een munt was, die wel in Muscate gangbaar

¹⁵⁶) VALENTIEN IV, bl. 358, zie ook *Uyttekening* (1691).

¹⁵⁷) COBRINGTON, bl. 268. Advys van JACOB MOSSEL.

¹⁵⁸) RADERMACHER, bl. 459, No. 97.

was, doch daar niet geslagen werd. Daar de Kali-figuur veel overeenkomst heeft met die op de munten van Negapatnam zijn ze waarschijnlijk door de O.I.C. geslagen.

VALENTIJN vermeldt reeds een „Mascaatze Basaroek” 36 op een ceti ($\pm$ 2 stuivers) met op een zijde een lang kruis ¹⁵⁹). Deze munten ken ik niet, doch ik vermoed dat zij door de Portugeezen geslagen zullen zijn en aldaar geïmporteerd; het type wijst daarop. De waarde $\frac{1}{18}$ stuiver doet zien dat ze tamelijk klein waren.

Documentaire gegevens over dezen koperen Rasi ontbreken mij verder, tenzij men aanneemt dat het de koperen munten zijn door RIJCKLOF VAN GOENS vermeld in 1675 ¹⁶⁰). Zij zijn misschien oorspronkelijk geslagen om op de kust van Malabar koperen Portugeesche munten te vervangen.

Over Muscate vond ik nog:

„De gewildste goederen die van 's Compagnie's wege naar „herwaards (Cochin) ten verkoop gezonden worden, zijn „de nagelen, nooten en specerijen, doch 't minste van dien „wordt hier gesleeten, maar door bomraa's en andere „inlandsche vaartuigen afgehaald en naar de Noord, „Musquette en de Persische Golf vervoerd,” ¹⁶¹).

Er was dus van ouds een geregelde handel met deze stad en het is best mogelijk, dat de Compagnie deze munten later alleen nog maar voor den handel op Muscate geslagen heeft, omdat ze bij de conservatieve inlanders van Cochin niet zoo erg in den smaak vielen, gewend als zij waren aan zeer kleine munten.

Wanneer wij bedenken, dat ons 19e eeuwsch zilveren stuivertje in onbruik is geraakt omdat het in het verkeer te klein bleek te zijn, dan kunnen wij ons mocielijk voorstellen, dat men in Zuid-Indië juist aan nog veel kleinere

¹⁵⁹) VALENTIJN IV, bl. 358 v.v.

¹⁶⁰) Idem V, bl. 245, 247.

¹⁶¹) STAVORNINUS IIe dl., bl. 206/207.

muntjes de voorkeur geeft. Men gebruikt daarbij evenwel het aloude zgn. chakram-bord, hetwelk nog in onzen tijd in Travancore in gebruik moet zijn.

Het is een vierkant houten plankje met een bepaald aantal kuiltjes er in van de juiste afmeting en diepte, dat er precies een chakram in past. Een handvol van deze muntjes wordt op het bord geworpen en handig zoo geschud, dat in elk kuiltje een chakram valt. Het overschot, als dat er is, wordt er met de hand afgestreken en een enkele blik op het gevulde bord toont aan, of het werkelijk de juiste som bevat.

Om eenigszins vlug met dit goed uitgedachte hulpmiddel om te gaan moet men er aan wennen, doch de ambtenaren en de inlandsche kooplieden zijn met dat werkje uiteraard zoo goed vertrouwd en zoo nauwkeurig, dat zij er moeilijk afstand van kunnen doen ¹⁶²⁾.

Een ander interessant betaalmiddel op Malabar, dat ook in vele andere streken gebruikt werd, waren de Kouwers ¹⁶³⁾, de bekende Caurischelpen. Onze gouden ducaten werden ook geenszins versmaad en de peperlevering werd altijd daarmede betaald ¹⁶⁴⁾, doch in nog hooger achting stonden de Venetiaansche ducaten, bij de inlanders bekend als *Vil-kasu* en *Sanar-kasu* ¹⁶⁵⁾. Onze oude duiten kwamen in den nieuweren tijd nog veelvuldig op Malabar voor.

Koperen Bazaroecken.

De naam dezer munt komt van *bâzâr-rûka*, klein marktgeld ¹⁶⁶⁾. Zij komen voor in de *Uytrekening* van

¹⁶²⁾ MATEER, bl. 111.

¹⁶³⁾ CANTER VISSCHER, bl. 115.

¹⁶⁴⁾ Idem, bl. 112.

¹⁶⁵⁾ Idem, bl. 111. ELLIOT, bl. 59 en 137ⁿ.

¹⁶⁶⁾ FERRAND, bl. 290.

1691: „1 Rycksdalder is 275 Copere Bassaroecken” en waren omstreeks 1720 nog in omloop¹⁶⁷⁾. In de verzameling van RADERMACHER kwam voor een „Basaroecken van gegootte koper, met Compagnie's merk”¹⁶⁸⁾. Het is niet zeker, of dit dezelfde is, doch de eene en de andere zijn tot nu toe geheel onbekend.

De bovenstaande koperen Rasis kunnen het moeilijk zijn geweest in verband met de geringe waarde der Bazaroecken, terwijl bedoelde stukken tamelijk zwaar zijn.

Tinnen Bazaroecken.

Wel bezitten wij de tinnen Bazaroecken „1 Rycksdalder is 1440 Tinne Bassaroecken, 24 Bassaroecken doen een stuyver, 303 stuks dito wegen een $\mathfrak{B}$ gewicht, dus $\frac{494.09}{303} = 1.630$ gram¹⁶⁹⁾ en 60 gingen op 1 Cochinsche fanam van $2\frac{1}{2}$ stuiver¹⁷⁰⁾.

Zij werden sedert 1663¹⁷¹⁾ in Cochinchina gegoten uit een mengsel van lood en tin in vormen van meerdere exemplaren tegelijk en daarna van elkander geknipt¹⁷²⁾.

74. Bazaroeck. Vz. in een lijncirkel.

Kz. Een kouwer of caurischelp met 3 schuine strepen van links naar rechts afdalende in een lijncirkel.

Tin. Middellijn 13 mm, gewicht 1.490 gram (Verz. J. SCHULMAN). Plaat I. 74.

Dit is naar het uiterlijk de oudste van deze soort Bazaroecken. De voorstelling op de Kz. wordt door CANTER VISSCHER aangeduid als

¹⁶⁷⁾ CANTER VISSCHER, bl. 112/113.

¹⁶⁸⁾ RADERMACHER, bl. 451, 455, No. 31 en 458, No. 29.

¹⁶⁹⁾ *Uyttekening*, bl. 63.

¹⁷⁰⁾ VAN DAM II. 2, bl. 313.

¹⁷¹⁾ CANTER VISSCHER, bl. 113.

¹⁷²⁾ Men zie voor deze vormen NETSCHER en v. d. CHILJS, bl. 217 en pl. XXXIII.

veel gelijkend op een harp. Dat is inderdaad juist, doch m.i. moet het een cauri-schelp voorstellen, die bij de arme inlanders van ouds het idee „geld” uitdrukte; de munt werd waarschijnlijk geslagen ter vervanging van dit primitieve ruilmiddel.

75. Als voren, doch op de Kz. een ovaal met 5 streepjes (NAHUY, *Revue belge de numismatique* 1887, bl. 508).

76. Als voren, doch op de Kz. een ovaal met drie van rechts naar links afdalende schuine streepjes.

Tin. Gewicht 1.280 gram (Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, Amsterdam).

Het schijnt, dat men de bedoeling om een cauri-schelp uit te beelden spoedig niet meer begrepen heeft.

De hierna volgende hebben een 8 boven het merk der Compagnie. Dit cijfer 8 beteekent dat 8 stuks op een duit gingen. De waarde was dus gelijk aan de Colombosche bazaroecken van 1747, „64 op een Hollandse dubbelde stuyver”¹⁷³⁾; en daar 4 duiten gelijk waren aan 1 stuiver, gingen 8 Bazaroecken op 1 duit.

De waardedaling van 24 op 1 stuiver tot 32 op 1 stuiver houdt verband met de nieuwe tarifeering van den fanam, want nog steeds gingen 60 op een fanam, thans 1½ stuiver zwaar, of 1 st.: 14 penn. licht geld.

Deze bazaroecken met 8 boven het merk zijn ná 1724 aangemaakt, want behalve dat CANTER VISSCHER (1719—1724) dezen variant nog niet kende, blijkt dit uit de waardebepaling gebaseerd op 4 duiten = 1 stuiver.

De Nederlandsche koperen duiten immers werden voor het eerst in Juni 1724 tegen dien koers in de Oost in omloop gebracht, doch in December 1725 weder ingetrokken om plaats te maken voor de nieuwe koperen duiten met op de Kz.¹⁷⁴⁾. Vroeger kende men in de Oost ook wel de rekening met duiten, doch toen waren, evenals in Patria, 8 duiten gelijk aan 1 stuiver¹⁷⁵⁾.

¹⁷³⁾ Eerste gedeelte, Bijlage E, bl. 116.

¹⁷⁴⁾ N.I.P.B. IVe dl., bl. 177, 185 en 201.

¹⁷⁵⁾ Zie No. 52 en 53.

77. Bazarook van $\frac{1}{8}$ duit. Vz. waarboven 8. Lijncirkel. Kz. Een peervormig schild, waarin vier van rechts naar links afdalende schuine strepen. Lijncirkel.

Tin.

a. Middellijn 14 mm, gewicht 1.490 gram (Verz. J. SCHULMAN). Plaat I. 77.

b. Middellijn 14 mm, gewicht 1.090 gram (Verz. J. SCHULMAN, kleine variant).

78. Als voren, doch het schildje op de Kz. is smaller.

Tin. Middellijn 13 mm, gewicht 1.030 gram (Cat. GROGAN, No. 532).

79. Als voren, doch op de beide beenen van de V en o.

Tin. Middellijn 14 mm, gewicht 1.470 gram (Verz. J. SCHULMAN). Plaat I. 79.

80. Bazarook. Vz. als bij No. 77.

Kz. Als voren, doch 3 streepjes.

Tin. Gewicht 1.860 gram (Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, Amsterdam).

Deze is zeer fraai bewaard, doch van onregelmatigen vorm en blijkbaar niet in omloop geweest. Het exemplaar is waarschijnlijk in de gietvorm verschoven en afgekeurd omdat het te zwaar was.

Deze munten zijn ook afgebeeld bij NEUMANN, No. 20581/2 en bij FONROBERT 370/371 onder Java geplaatst. De catalogus van het Bataviaasch Genootschap, bl. 165, No. 18 vermeldt een variant met ^MIS op de Kz.

Ik bepaal mij er toe dit stuk hier te vermelden, doch kan het niet verklaren.

In het jaar 1682 wordt reeds geklaagd: „Was'er Cochin „niet, het soude de Compagnie, gelyck als van hier wierd „geschreven, een grote somme waerdig zyn geweest; maar „nu wy dat hebben, zal het ons tot een voorburg moeten „dienen, alsmede om andere Europische natiën daar geen „plaats te doen nemen” ¹⁷⁶).

¹⁷⁶) VAN DAM II. 2, bl. 312/313. Brief van de XVIIen naar Indië van 8/6/1682.

De groote verwachtingen, die de O.I.C. had gehad van de kust van Malabar werden niet bewaarheid en het gelukte haar evenmin het monopolie van den peperhandel te bemachtigen. Wel in Cochin zelf natuurlijk. Daarom begon zij een politiek van inkrimping en wilde zelfs de forten van Cannanore, Cranganore en Quilon weder aan de Portugeezen verkoopen, maar deze pogingen slaagden niet. Zeer ten nadeele van haar prestige werden de bezettingen van Popanetty, Purakhat en Calli-Coulán na 1680 ingetrokken.

Thans kwamen hier ook de Engelschen, die in 1684 zich vestigden te Anjenjo. De Franschen kwamen in 1725 te Mahé.

Er bestond een oude veete tusschen den radja van Cochin en den Zamorijn, waardoor de O.I.C. van 1701 tot 1717 in een kostbaren oorlog ter verdediging van den eersten gewikkeld werd en zoo zouden wij nog verschillende malen met den Zamorijn in oorlog geraken. In 1727 hadden wij te Cannanore slechts een fort, de stad behoorde aan den Mappila¹⁷⁷⁾ radja ALI. In 1733 werd een inval van de Canareezen gestuit.

Nieuwe moeilijkheden ontstonden met Travancore (1739—1753), ten nadeele van onzen en ten voordeele van den Engelschen handel en toen eindelijk in 1762 een tijd van vrede aanbrak waren verschillende onzer bezittingen weder door de inlandsche vorsten heroverd en ten laatste afgestaan of verkocht.

Waardedaling schijnt de oorzaak te zijn geweest dat de gouden fanam, die zoo slecht was (96 %₀₀), dat men hem nauwelijks goud kon noemen, niet meer geslagen werd, omdat er verlies op was. Hij werd vervangen door:

Zilveren Fanams van Cochin.

CANTER VISSCHER (1719—1724) schrijft: „de goude of

¹⁷⁷⁾ Mohammedaansche.

„zilvere Munt noemt men doorgaans Fanums”, daarmede doelende op de munten van Malabar in het algemeen; hij kent echter nog *geen zilveren van Cochin*. Ook in het Advys van MOSSEL (1739) is slechts sprake van gouden. RADERMACHER (1781) daarentegen kent geen gouden doch alleen zilveren fanams ¹⁷⁸⁾.

ELLIOT, die omstreeks 1880 zijn licht opstak bij den Dewan van Cochin, kon slechts weinig inlichtingen van hem krijgen, en deze ambtenaar wist alleen, dat in verband met de geringe uitgestrektheid van het land de radja nimmer een geregelde Munt had. In den tijd van CANTER VISSCHER was er echter wel degelijk een geregelde Munt zooals wij gezien hebben, doch deze stond onder toezicht van de Compagnie. Wel deed de Radja soms een beroep op de Munt der faktorij ¹⁷⁹⁾.

81. Fanam ¹⁸⁰⁾. Vz. Een Kali-figuur, als bij No. 64, met sjanco-schelp op de „borst”.

Kz. Als bij No. 71, doch 12 punten, en boven de liggende J de letters O C (Oostindische Compagnie).

Zilver. Middellijn 7 tot 8 mm, gewicht 0.315 tot 0.379 gram (Vgl. Cat. GROGAN, No. 533).

Deze fanam wordt algemeen beschouwd als een munt van Cochin. Hij was daar zeker gangbaar, maar het type dat gelijk is aan dat van de Nos. 64 en 65 wijst op grootere verspreiding. Bij No. 82 daarentegen wijst alles er op, dat hij speciaal voor Cochin is geslagen. Dat ze in Cochin zelf zijn aangemaakt lijkt mij twijfelachtig.

82. Fanam. Vz. Een Kali-figuur als op den gouden Fanam No. 71, doch slechts één punt rechts van het „hoofd”; „borst” en „beenen” hier aangeduid door 12 punten, in 3 rijen onder elkaar.

¹⁷⁸⁾ RADERMACHER, bl. 436.

¹⁷⁹⁾ ELLIOT, bl. 141.

¹⁸⁰⁾ Bij SPARR DE HOMBERG (1681) worden de witte fanams ook genoemd „Poutins” d.i. „Puttans”, nieuwe.

Kz. Als No. 71, doch 12 punten en boven de liggende J de letters O C (Oostindische Compagnie).

Zilver. Middellijn 7 tot 8 mm, gewicht 0.315 tot 0.375 gram
(Verz. J. SCHULMAN). Plaat I. 82.

Deze heet bij de inlanders *Sankhalata puttān* (d.i. Puttān zonder sjanco-schelp), omdat de andere (No. 81) wel zoo'n schelp in het muntbeeld vertoonde. Daar de stempel te groot was voor deze muntjes komen de 12 punten meestal niet alle op de munt voor. Voor de waarschijnlijke betekenis van de letters O en C zie men No. 64. Ook bij deze muntjes kan men overigens zeer goed de Europeesche invloed bespeuren. De graveurs hebben ongetwijfeld gebruik gemaakt van zeer fijne gravernaalden en meetinstrumenten. Ik vermoed, dat dit de eigenlijke Cochinsche zilveren fanam van RADERMACHE is, en dezelfde als de Puttāns die volgens ELLIOT nog in 1782/83 en 1790/1 door de O.I.C. in groote getale geleverd werden. Ik heb persoonlijk een groot aantal van deze stukken zeer nauwkeurig gewogen.

Van 1766 tot 1769 waren de Engelschen in oorlog met HAIDAR ALI, den sultan van Mysore, die den Nederlanders een bondgenootschap aanbood. De onderhandelingen traineerden evenwel en hadden geen resultaat. Een verzoek van den sultan om door het gebied der Compagnie te mogen trekken en Travancore aan te vallen werd geweigerd, waarna zijn troepen Cochin binnenvielen.

Hij eischte daarna een schatting van den radja en toen de Nederlanders tusschenbeiden kwamen konden zij slechts een vermindering bedingen. De zaak eindigde nadat versterkingen uit Ceylon waren aangekomen.

TIPU SAHIB, de opvolger van HAIDAR ALI, veroverde Travancore en Cochin, doch in den oorlog met de Engelschen moest hij het onderspit delven en in 1792 de kust van Malabar aan hen afstaan. Den 20 October 1795 capituleerden ook de Nederlanders en volgens de conventie van 13 Augustus 1814 te London geteekend (Art. 12) werd Cochin geruimd voor Banka en hiermede had Nederland voorgoed afstand van zijn rechten gedaan.

DE KUST VAN MADURA EN TUTICORIN.

De O.I.C. had het monopolie van de parelvisserij in de baai van Tuticorin ¹⁸¹⁾ (Enseado) en was in 1645 gevestigd in de oude havenstad Kayalpatnam (8° 30' N.B.), in 1658 werd Tuticorin op de Portugeezen veroverd.

In de „*Uytrekening*” staat onder Paliakate o.a.: „10 Witte Fan^s doen in Caelpatnam 1 R $\frac{0}{4}$ à 5 stuyvers de Fanam”, waarschijnlijk moet hier gelezen worden „3 stuyvers de Fanam”, immers een ropij was 30 stuivers licht geld.

Zooals reeds eerder door mij opgemerkt zijn de zilveren (witte) fanams (No. 81) evenals later in Cochin hier reeds veel vroeger *ingevoerd* ¹⁸²⁾ en toen te Paliakate geslagen. Dit zou tevens een oplossing zijn van het vreemde verschijnsel dat zij in de „*Uytrekening*” onder het hoofd Paliakate voorkomen.

Indien dit zoo is dan werden zij geslagen om in omloop gebracht te worden naast den zilveren *Singhala panama* ¹⁸³⁾, een variant van den gouden Vira-*raya* en den Kali-fanam, welke laatste zijn naam ontleende aan *Kaliyugaraman*, den titel van MARAVARMAN VIRA PANDYA van Tinnevely ($\pm$ 1422—1441), die hem het eerst geslagen zou hebben ¹⁸⁴⁾. NUNES kent in 1554 een „*Fanao galeao*” (galjoen fanam) van Caille van slecht goud ¹⁸⁵⁾, dit moet den voorlooper geweest zijn van den *Singhala panama*, die geleidelijk in gehalte verminderde, totdat hij geheel van zilver was. Ondertusschen was de zilveren reeds in 1506 te Colombo bekend.

De Portugeesche schepelingen zagen er blijkbaar een

¹⁸¹⁾ Tamilsch, *Tuttukkudi*.

¹⁸²⁾ Zie bl. 33/34.

¹⁸³⁾ CODRINGTON, pl. VI. 168.

¹⁸⁴⁾ ELLIOT zocht den oorsprong van den Vira-*raya* uitsluitend op de Westkust, doch dit is waarschijnlijk onjuist.

¹⁸⁵⁾ CODRINGTON, bl. 81 § 24 en bl. 262/3.

galjoen op, daarbij geïnspireerd door den naam *Kali*, *Kalian*.

Opgemerkt dient, dat er nog een andere fanam zoo genoemd wordt, nml. de *Madura vella* van Tinnevely en Travancore (1744/5). Deze is van slecht goud en is herkenbaar aan het zgn. waaivormig type¹⁸⁶), ook genaamd *Suli-fanam*¹⁸⁷) (250 ‰) en waarschijnlijk dezelfde als de „Choely of Kilkarese” (3⁶/₁₈ stuiver), die in de documenten voorkomt.

In 1658 was ook Manaer, een eiland van de Adamsbrug aan den kant van Ceylon, op de Portugeezen veroverd en spoedig had de O.I.C. in deze streken nog vele andere faktorijen, o.a. aan Kaap Comorijn, op Manapar, enz.

In het land van Marawa had zij de residentie Killikare (Kilakkarai) nabij Ramnad, in het gebied van den Teuver, een aanzienlijken leenman van Madura.

Een conflict met dezen Teuver leidde in 1690 tot de bezetting van zijn eiland Rammanacoyl, na welk wapenfeit hij steeds de Compagnie heeft ontzien.

In hetzelfde jaar werden onze rechten door den Nayak van Madura bevestigd.

Dit gedeelte van de kust was bekend als de Overwal van Ceylon, de faktorijen aldaar werden van uit Ceylon bestuurd. Men heeft hier de bekende duikers die naar chanco's visschen¹⁸⁸).

Bij CODRINGTON kan men een omstandig verhaal vinden over de „faits et gestes” der O.I.C. om te bereiken, dat

¹⁸⁶) CODRINGTON, bl. 173(d) en (e), en bl. 262. TUFNELL, *Fanams*, pl. 30.8 en 5.

¹⁸⁷) *Suli* of *Choolia* heeten in deze streken de rijke Mohammedaansche kooplieden.

¹⁸⁸) Chanko's, sjankos etc., Sanskriet *sankha*; kostbare schelpen. Op Ceylon en Madura werden ze ook als geld gebruikt. „I Coer Sjankos doet 20 stuyvers”. Zie VALENTIJN *Ve* dl., bl. 55 en CANTER VISSCHER, bl. 445.

zij in Tuticorin zelf de noodige gouden fanams kon slaan.

Niet zonder reden streefde zij hiernaar, want zij was genoodzaakt om de inlandsche fanams, noodig in den lijnwaadhandel, met aanmerkelijk koersverlies tegen ducaten in te wisselen en volgens VAN IMHOFF was omstreeks 1700 reeds het euvel der gehaltevermindering aangevangen.

Nu werden met de sarraafs of geldwisselaars overeenkomsten gesloten: in 1706 voor elken ducaat $21\frac{1}{4}$ fanam van $4\frac{1}{16}$ mat; in 1738 was het 24 fanams, doch het gehalte bedroeg toen nauwelijks 3 mat.

In 1670 en 1677 werden pogingen aangewend om muntrecht te verkrijgen en hoewel reeds voorbereidingen waren getroffen om de Munt te installeeren, liep de zaak op niets uit. Wel werden omstreeks 1675 te Negapatnam gouden fanams geslagen, die overeenkwamen met de Madureesche, zoodat zij daarvoor doorgingen. Ze kosten echter meer dan 6 stuivers van aanmaak en daarom werd deze aanmunting gestaakt ¹⁸⁹⁾.

In 1700 moet echter voor rekening van de Compagnie een aanmunting hebben plaats gehad, want voor dit doel werden toen goud, zilver en koper naar Tinnevelly gezonden ¹⁹⁰⁾. Het schijnt geen belangrijke gevolgen te hebben gehad, want in November 1705 waren er bijna geen fanams of ander klein geld in omloop, terwijl ook de Munt van Trichinopoly gesloten was ¹⁹¹⁾.

In 1736 werd Madura door de Mohammedanen vermeesterd; een broer van den Nawab werd op den troon

¹⁸⁹⁾ Het gehalte was $406\frac{1}{4} \text{ 0/100}$, dus waren het niet de Tanjoorsche fanams van 350 0/100 (No. 59—63).

¹⁹⁰⁾ CODRINGTON, bl. 258 (VAN IMHOFF, „*Consideratiën over den Lywaat handel ter Madureeschen Custe*” enz.). Colombo Archives 977D, 2639D, 1046D.

¹⁹¹⁾ CODRINGTON, bl. 114 § 21.

geplaatst en de laatste Nayak (de koningin MINAKSHI) stierf in hetzelfde jaar.

Invallen der Mahratten hadden plaats van 1740 tot 1743 en wederom werden er geen Madureesche fanams te Trichinopoly meer geslagen.

Een en ander was voor den handel van de Compagnie zeer nadeelig en het is te begrijpen, dat alles weder in het werk werd gesteld om met het oog op den belangrijken handel in deze streken toestemming te verkrijgen voor het monopolie van een Munt te Tuticorin, desnoods in naam van den Landsheer, of tenminste één voor 's Compagnie's rekening indien de Munt te Trichinopoly moest blijven bestaan.

Het toenmalige opperhoofd JOHAN BUSCH adviseerde in 1738 om een experiment te wagen en zelf voor een bedrag van 1.000 pardaus fanams te slaan, die niet van de inlandsche te onderscheiden zouden zijn, daar er in het land een toestand van verwarring heerschte waarvan geredelijk gebruik kon worden gemaakt.

Indien er verlies op kwam zou dat op zoo'n klein bedrag niet gevoeld worden en men kon tevens ondervinden of het mogelijk ware ze onbemerkt in omloop te brengen om later het recht op te eischen van een gewoonte waartegen nimmer geappelleerd was.

Een tweede voorstel was om bij wijze van proef fanams te slaan, die $1\frac{1}{2}$ mat of 1 à $1\frac{1}{4}$ stuiver beter waren dan de inlandsche en waarschijnlijk zou dan deze Compagnie's fanam gedurende vier, zes of misschien acht jaar een onbetwisten omloop hebben, waarna men zich kon aansluiten bij het lagere (Madureesche) gehalte.

Bij Bataviasche missiven van 6 Juli en 30 October 1739 werden inderdaad instructies gegeven om fanams te munten en de slechte Madureesche fanams uit de kas der Compagnie te weren en niet meer aan te nemen. In

overeenstemming met het voorstel van BUSCH werden tusschen 23 Augustus en 6 September 1740 10.013 fanams geslagen ¹⁸²⁾.

Gouden Fanams van Tuticorin.

83. Fanam. Vz. (eenigszins hol) Kali-figuur als op de fanams van Negapatnam (No. 59 en 60) doch iets grooter, bijna het geheele veld vullende en zonder teekens.

Kz. (eenigszins bol). Verbasterd opschrift in nagari-letters als op die van Negapatnam, evenwel de eerste letter op beide regels RA van jongeren vorm en veel weg hebbend van een verticale zig-zag-lijn, daaronder meestal drie puntjes. Ook de cirkeltjes, die men op de Negapatnamsche ziet, ontbreken niet.

Goud. Middellijn 6 mm, gewicht 0.330 gram (J. SCHULMAN, afkomstig van J. R. HENDERSON, in zijn lijst als „Madura Dutch”). Plaat I. 83.

84. Fanam. Vz. Als voren, rechts op de „linkerschouder” de „knots”, die den vorm heeft van een speld met ronden kop.

Goud. Middellijn 7 mm, gewicht 0.340 gram (als voren).

85. Als voren. Onder den „knots” een puntje.

Goud. Middellijn 5½ mm, gewicht 0.330 gram (als voren).

86. Fanam. Vz. Als voren, doch de „knots” heeft den gewonen vorm en daaronder een puntje.

Goud. (TUFNELI, Fanams, pl. 30, No. 11).

87. Fanam. Vz. als voren, doch links twee punten en rechts een cirkeltje en een punt.

Kz. Wederom afwijkend, bevat drie cirkeltjes.

¹⁸²⁾ CODRINGTON, bl. 269. *Register op de Positieve en Circulaire ordres*. Colombo Archives 171D. CODRINGTON, bl. 213. R.C. vol. LXVIII, 6/8/1740, 14/9/1740 en vol. LXIX, 27/3/1741.

Goud. Middellijn $5\frac{1}{2}$ mm, gewicht 0.340 gram (Koninklijk Oudheidkundig Genootschap). Plaat I. 87.

Deze munten worden ook vermeld door CODRINGTON, bl. 173 § 15 (4). De inlandsche fanam komt overeen met TUFNELL, *Fanams*, pl. 30, No. 12, en is een variant van SONNERAT, pl. 30, fig. 12 „Fanon d'or de Maduré, vaut 7 sols 6 deniers. Il est concave d'un côté & convexe de l'autre, l'or en est très mauvais & couleur de cuivre rouge”. Links van het Kali-figuur bevindt zich een halfmaantje met punt ☾. Zij waren nog gangbaar in Travancore nadat Madura was ingelijfd bij de Presidentie Madras, toen Tavancore betrekkelijk onafhankelijk bleef; bij gebrek aan aanvoer werden ze daar toen nagebootst. Het goud was van het zeer lage gehalte waarop de latere Madureesche fanams volgens SONNERAT waren afgedaald: de *Namapanam* van Vincent A. SMITH, I.M.C. I, pl. XXX. 10. Uit numismatisch oogpunt is nog merkwaardig het zgn. *Nandipada* symbool op de *Anandurâman* fanam, I.M.C., pl. XXX. 9; dat symbool is samengesteld uit de verschillende deelen van het hoofdtype van de Madureesche fanam, doch symmetrisch gerangschikt, hetwelk mij toevallig opviel.

Gewicht en gehalte der Tuticorijsche fanams.

	grammen	‰	
A. Geslagen te Negapatnam 1675	0.379	406 $\frac{1}{4}$	649 $\frac{1}{6}$ per Mark, 4 $\frac{1}{16}$ mat (CODRINGTON, bl. 258).
B. Voorstel BUSCH 1739		350?	$\frac{1}{2}$ mat beter dan de inlandsche (CODRINGTON, bl. 259).
C. Advys van JACOB MOSSEL 1739	0.352	362	7 $\frac{1}{3}$ azen; caraten 8: 8 $\frac{1}{4}$ goud 't mq: fyn (CODRINGTON, bl. 268).
D. Opperhoofd LEBEK 1742/3		375	3 $\frac{3}{4}$ mat in toets (CODRINGTON, bl. 214).
E. Muntrapport 1786/89	0.350	373 $\frac{1}{4}$	701 $\frac{3}{8}$ per Mark; 8 c: 11 $\frac{1}{2}$ gr. (CODRINGTON, bl. 142).
F. „ 1790/92	0.350	369 $\frac{1}{2}$	8 c: 10 $\frac{17}{40}$ grein (CODRINGTON, bl. 142).
G. „ 1791	0.350	369.35	8 c: 10 $\frac{3}{8}$ grein (CODRINGTON, bl. 142).
H. „ 1792/3	0.350	365 $\frac{7}{8}$	8 c: 9 $\frac{5}{16}$ grein (CODRINGTON, bl. 143).

Met C. is waarschijnlijk ook een Tuticorijsche fanam bedoeld. MOSSEL spreekt van een Madurese fanam, doch de inlandsche hadden in 1738 nauwelijks een gehalte van 3 mat.

De Compagnie's fanams werden met de inlandsche vermengd (1 op elke 5) in omloop gebracht en waren bijna 1 stuiver beter dan deze en het Bestuur op Ceylon besloot tot een nieuwe aanmunting van 1000 pardaas aan fanams, die met de ongelden niet meer dan 5 stuivers mochten kosten. De inlandsche waren slechts 4 st. 1 penn. waard. Volgens het advys van MOSSEL kostte de aanmaak in 1739 f —: 5: 4 $\frac{1}{8}$.

De fanams van de Compagnie bleken echter $\frac{1}{16}$ mat minder dan de eigenlijke Madureesche en in Maart 1741 werd last gegeven om ze $\frac{1}{16}$ beter te maken dan de inlandsche, daar het doel anders niet bereikt zou worden.

Batavia wilde deze fanams reduceeren op 6 lichte of $4\frac{1}{5}$ zware stuiver, hetgeen onmogelijk was, daar zij volgens Ceylon 6 st. 12 penn. waarde hadden.

Uit een resolutie van 17 April 1743¹⁹³⁾ blijkt, dat de inlandsche kooplieden deze fanams weigerden en hierom was men weder voornemens stappen te doen om van den Armenee (het hof van Madura) het recht van een vrije Munt te verkrijgen. Spoedig hierop blijkt, dat Compagnie's fanams in trek zijn gekomen en het voornemen bestond een nieuwe aanmunting van 30 à 40.000 stuks te ondernemen. Intusschen moest men toch op verschillende markten, waar de onze niet geaccepteerd werden, pagoden inwisselen tegen inlandsche fanams.

In 1743 werd de reductie vastgesteld op $4\frac{3}{4}$ stuiver voor de boeken, maar van af het boekjaar 1744—45 op $4\frac{1}{5}$ of 6 lichte stuivers¹⁹⁴⁾, doch de Munt werd in 1744 tijdelijk stop gezet. Er waren toen in totaal 113.000 fanams geslagen.

¹⁹³⁾ CODRINGTON, bl. 213/4.

¹⁹⁴⁾ Reeds in 1691 noteerde hij in de *Uytrekening* 6 stuivers.

In 1745 hoopte men nog het muntrecht te verkrijgen van den Nawab te Trichinopoly, die thans beschouwd werd als den meester van het land, doch deze hoop bleek ijdel.

De memorie van gouverneur COLLENESE van 28 Februari 1751 stelt vast, dat de Compagnie's fanams slechts gangbaar waren in de Nederlandsche vestigingen en wijst op de noodzakelijkheid der aanmunting van fanams, daar deze in tegenstelling met de pagoden de eenige munten waren waarop niet verloren werd. Batavia had toegestemd in een geschenk van 3000 à 4000 rijksdaalders aan den landsheer om zijn invloed aan te wenden dat zij ook elders geaccepteerd zouden worden. Volgens de Memorie van SCHREUDER van 1761 stond de aanmunting van fanams weder geheel stil. De Nawab stond sinds 1762 geheel onder Engelschen invloed.

In 1763 hoort men dat de gouverneur van Ceylon bij wijze van proef toestemming geeft om 4000 rijksdaalders aan fanams te slaan voor het eigen risico van de Tuticorijsche bedienden ¹⁹⁵⁾. In 1786 waren alle Compagnie's fanams uit de markt en alleen de minderwaardige Madureesche fanams werden in den omloop aangetroffen ¹⁹⁶⁾.

Intusschen was in 1780 de oorlog met Engeland uitgebroken en voorzichtigheidshalve werd de Munt voor edele metalen te Tuticorin verplaatst naar Colombo, waar de muntmeester FREDERIK DAMMAN op 30 November 1781 aankwam ¹⁹⁷⁾. Uit een muntrapport blijkt, dat hier op 20 Juni 1786 nog fanams werden geslagen, doch in Augustus was de Munt weder te Tuticorin gevestigd.

¹⁹⁵⁾ COBBINGTON, bl. 219. R.C. vol. CXXVIII, 1/6/1763.

¹⁹⁶⁾ Idem, bl. 129 § 23. R.C. vol. CLXXI, 24/5/1786.

¹⁹⁷⁾ Idem, bl. 223. R.C. vol. CLXXI, 30/11/1781.

Dit muntrapport loopt tot 31 October 1793 ¹⁹⁸⁾ en toont aan, dat het gehalte langzaam daalde. De reductie was $4\frac{1}{4}$ stuiver ¹⁹⁹⁾.

Gouden fanams met Compagnie's merk.

Van den beginne bestond echter het streven om Fanams in omloop te brengen met het merk van de Compagnie, doch in 1740 oordeelde men den tijd nog niet rijp om die te gebruiken.

In 1743 blijkt het werkelijk, dat een kleine partij van zulke fanams geslagen is met Compagnie's merk aan den eenen en 's lands stempel aan den anderen kant, om te zien of er kans was zulke met uitsluiting van alle andere in den handel in te voeren, welke stukken men dan tevens gemakkelijk van de andere zou kunnen onderscheiden, daar men thans nog aangewezen was op de sarraafs of geldwisselaars, op wier trouw en eerlijkheid men niet altijd staat kon maken ²⁰⁰⁾.

De Resolutie waarin men deze bijzonderheden kan vinden bedoelt daarmede, dat het niet voor iedereen gemakkelijk was om de goede Compagnie's fanams van de minderwaardige inlandsche te onderscheiden en daarom wilde men liever gemerkte fanams in omloop brengen.

Deze fanams zijn nog onbekend, tenzij men aanneemt, dat hiermede bedoeld zijn de gouden fanams met O C, die ik reeds eerder signaleerd heb ²⁰¹⁾.

De belangrijke doch wijdloopige tekst der Resoluties, die over al deze fanams handelen, kan men vermeld vinden in het werk van CODRINGTON.

¹⁹⁸⁾ CODRINGTON, bl. 142/3.

¹⁹⁹⁾ RADERMACHER, bl. 425.

²⁰⁰⁾ CODRINGTON, bl. 213/4. R.C. vol. LXXV, 17/4/1743.

²⁰¹⁾ Zie bl. 33.

Tuticorijsche en Colombosche pagoden (1760 en 1781).

Deze pagoden waren gelijk aan de nieuwe Negapatnamsche pagoden ²⁰²). De eerste aanmunting was evenwel geen succes. De muntmeester was ANDRIES VAN NES en de essayeur FREDERIK DAMMAN ²⁰³).

Zij zouden geslagen worden op grond der privilegiën verleend door den nayak van Tanjore, met de „Negapatnamsche nieuwe stempel”. Hieruit blijkt duidelijk, dat de O.I.C. in Madura inderdaad nog geen muntrecht had en dat men slechts naar een rechtsvorm gezocht heeft, want de nayak van Tanjore was slechts een vazal van Madura en daarenboven was het contract waarop allerwaarschijnlijkst gedoeld wordt het contract van 1662, dat later door een ander vervangen is ²⁰⁴).

Hoe het zij, het zal moeilijk zijn om deze pagoden van de Negapatnamsche te onderscheiden en ik verwijs daarom naar No. 66. Een muntrapport van 28 Maart 1764 vindt men bij CODRINGTON ²⁰⁵).

Na 1767 werd de pagode ook hier natuurlijk in gehalte verlaagd. Zij heette bij de Engelschen volgens REA „Dutch Cominghi Pagoda” ²⁰⁶). THURSTON vermeldt een „Commengy Half Pagoda”, doch deze zal wel niet door de Nederlanders geslagen zijn, want nergens heb ik in de documenten gevonden, dat er expresselijk van halve pagoden wordt gesproken. Zooa's reeds vermeld werd de Munt in 1781 tijdelijk verplaatst naar Colombo.

De Colombosche pagoden moeten evenwel te herkennen zijn geweest, hetgeen blijkt uit een opsomming van

²⁰²) Biplage M.

²⁰³) CODRINGTON, bl. 259. Secr. R.C. 23/6/1760. Colombo Archives D. 242.

²⁰⁴) Zie bl. 11, 37 en Biplage F.

²⁰⁵) CODRINGTON, bl. 141.

²⁰⁶) REA, bl. 66.

geldstukken, die tengevolge van de liberale gift van 1791²⁰⁷) in de schatkist van Ceylon aanwezig waren: o.a. 514 nieuwe Negapatnamsche, 310 Portonovosche, oud en nieuw, 1106 Scott, 30 Colombosche, *oud en nieuw*, 14 Star en 2 Sultani-pagoden²⁰⁸).

De Tuticorijnsche was Compagnie's standpenning op Tuticorin en de kust van Madura, „liep by de boeken” 88 sts. Nederl. Crt. (na de reductie van 1767/8) en was ook gangbaar op Ceylon²⁰⁹). Zij werden in 1782 op 102 sts. Indisch gesteld²¹⁰).

Portonovosche pagoden, te Colombo geslagen (1783).

Ter betaling van een schuld aan Frankrijk, in verband met den oorlog tegen Engeland, werden in het jaar 1783 een partij munten, die vroeger op de kust van Malabar gangbaar waren geweest, hermunt tot gouden Portonovosche pagoden en wel $34.904^{223}_{/300}$ stuks, gehalte 17 car. of 708 ‰, welk gehalte zooals bericht wordt slechts zeer weinige van de toen in omloop zijnde bereikten. Het gewicht was hetzelfde als van de voorgaande pagoden²¹¹). Ook werden Perzische en Hindoestansche gouden Mooren (Mohurs) tot pagoden van dit gehalte hermunt²¹²).

88. Pagode. Vz. Aanzien beeld van een afgod, vrijwel overeenkomend met de type van No. 66 (Het verschil komt het best uit in het figuur, dat bij No. 66 een liggende J wordt genoemd).

Kz. Een gekorrelde veld, bol.

Roodkleurig goud. Middellijn 11 mm, gewicht 3.400 gram
(J. SCHULMAN). Plaat I. 88.

²⁰⁷) N.I.P.B. XIe dl., bl. 319 v.v.

²⁰⁸) CODRINGTON, bl. 127.

²⁰⁹) RADERMACHER, bl. 427.

²¹⁰) CODRINGTON, bl. 223. R.C. vol. CLXXII, 2/4/1782.

²¹¹) Idem, bl. 142.

²¹²) Idem, bl. 124. R.C. vol. CLXXV, 25/8/1783, 27/11/1783.

Deze pagode vindt men bij BONNEVILLE, pl. 5, fig. 15, als „pagode de Pondichéry”. Dit klinkt vreemd en lijkt op het eerste gezicht ook onjuist, daar het toch onder numismaten, die zich met de koloniale numismatiek hebben bezig gehouden, algemeen bekend is, dat de pagode van Pondichéry de maanpagode is, waarvan daarenboven de aanmunting vele jaren voor de Revolutie gestaakt is²¹³⁾. Het bovenstaande geeft echter de verklaring van deze oogenschijnlijk zoo vreemde uitspraak van BONNEVILLE, want nu weten wij hoe die pagode te Pondichéry kwam. Hij wist alleen niet meer, of vond het niet noodig te vermelden, dat deze pagode door de Nederlanders geslagen was.

Ceylonsche ropijen, te Colombo en Tuticorin geslagen (1784—89).

Daar dit munten zijn, die eenigszins buiten het kader van deze studie vallen, en het opschrift ze voor Ceylon bestemt, doch van den anderen kant sommige te Tuticorin blijken geslagen te zijn, zal ik ze slechts in het kort behandelen. Men kan echter de meeste gegevens en bescheiden betreffende deze munten bij CODRINGTON vinden.

In April 1784 besloten Gouverneur en Raad van Ceylon, ingevolge het advies van muntmeester DAMMAN ropijen te slaan, die zoo goed mogelijk overeen moesten komen met den Suratschen of Bombayschen muntvoet, *opdat ze ook op de kust van Coromandel zouden worden aangenomen*, hetgeen niet het geval zou zijn, indien men, zooals het oorspronkelijke plan was, ropijen zou slaan op den Bataviaschen muntvoet.

Dit is waarschijnlijk de eenige keer, dat de O.I.C. Suratsche ropijen heeft geslagen, doch zij waren niet van het Suratsche type, terwijl er in 1786 toch ook nog Bataviasche te Colombo geslagen zijn, die eveneens het type van Colombo schijnen te hebben gehad, zooals ze hieronder beschreven worden.

De opschriften in slecht gevormde Arabische letters

²¹³⁾ Eerste gedeelte, bl. 106.

zijn oorspronkelijk door GROGAN verkeerd gelezen ²¹⁴⁾. Zooals mij gebleken is ²¹⁵⁾ was evenwel de juiste lezing reeds bekend aan den kundigen numismaat MILLIES, zooals men die ook kan vinden bij CODRINGTON ²¹⁶⁾.

Vz. Wa^{NG}

Kz. PUQU JaZIRaH

WaLaN-D

SaILU^{NG}

KuMPaNI

(jaartal)

KuLuM-BU

Boven, een vierbladige bloem.

Men kan dit vertalen door: „Munt (van de) Hollandsche Compagnie – Colombo”. Kz. „Geld (van het) eiland Ceylon”.

Ziehier welke jaartallen er van voorkomen en andere gegevens uit Resoluties en Muntrapporten.

Muntplaats en jaartal	grammen	‰	zilverinhoud	
A. Colombo 1784 . . .	11.706	972	11.378 gr.	R.C. vol. CLXXXVI, 1/4/1784 (7 ¹¹ / ₁₈ eng.; 11 penn. 16 grein).
B. Colombo 1786 . . .	12.977	833 ¹ / ₂	10.814 gr.	Muntrapport. CODRINGTON, bl. 143 (18 ²⁶ / ₂₇ p. Mark; 10 penn.).
C. Colombo 1787 . . .	9.882	833 ¹ / ₃	8.235 gr.	R.C. vol. CLXXXVI, 12/5/1787. CODRINGTON, bl. 226 (50 per ₧ ; 10 penn.).
Ca. Colombo 1787 . . .	9.882	845 ¹ / ₂	8.355 gr.	R.C. vol. CLXXXVII, 11/9/1787 (10 penn. 3 ¹ / ₂ grein).
D, E. Tuticorin 1788, 89	11.706	972	11.378 gr.	Als A. CODRINGTON, bl. 143.

A. GROGAN, pl. IV, No. 550, viudt men ook afgebeeld in dit *Jaarboek* I, 1914, bl. 178, fig. 6 (Artikel A. SCHULMAN). Gewicht 11.530 gram. Een kleine variant is afgebeeld bij CODRINGTON, pl. V. 127.

B. is nog niet aan het licht gebracht.

²¹⁴⁾ *Numismatic Circular* 1909, bl. 11269.

²¹⁵⁾ *Revue belge de numismatique* 1865, bl. 84, No. 172 en bl. 120.

²¹⁶⁾ CODRINGTON, bl. 132 § 28.

C. Cat. GROGAN, pl. IV, No. 551. *Jaarboek*, fig. 7. Gewicht 9.640 gram. CODRINGTON, pl. V. 128. Een exemplaar in het Kon. Penningkabinet te 's-Gravenhage weegt 9.800 gram en is afkomstig uit de Verzameling J. H. M. VAN OOSTERZEE (Veiling J. SCHULMAN 1900). Het is eigenlijk wegens dit lichte gewicht een echte noodmunt. Zij kwam ook reeds voor in den catalogus van het Bataviaasch Genootschap 1896, bl. 179, No. 14. Door den naam der muntplaats *Colombo* te lezen als *Suku* ($= \frac{1}{4}$ dollar), liet men zich verleiden om de munt een $\frac{1}{2}$ ropij te noemen. Wanneer men evenwel het gewicht 9.640 gram met 2 vermenigvuldigt, komt men tot 19.280 gram, een onmogelijk gewicht voor een ropij. Overigens blijkt uit de stukken voldoende, dat deze evenzeer een ropij is als de andere.

Hiervan zijn twee partijen (C en Ca) gemunt²¹⁷⁾. Een duidelijke variant is afgebeeld in Catalogus SCHULMAN van 28/29 Mei 1929, pl. IV, No. 304 (Collectie MOQUETTE); deze kwam uit de Verzameling STEPHANIK, Cat. No. 6508.

Op den rand ziet men, in overeenstemming met de Instructie²¹⁸⁾, de kleine keur voor zilverwerken van Colombo, een mango-boom waarop een duif tusschen de letters K - K.

Bij nauwkeurig nalezen van Resolutie en Instructie is mij gebleken, dat deze Ropij van 1787 nog geslagen is te Colombo door den baas van de smeden RYNIER HENDRIKSZ „in de bangzaal by de Kaymans poort”, hoewel de Munt (voor edele metalen) al sedert Augustus 1786 weder te Tuticorin pagoden had gemunt. CODRINGTON schrijft echter alsof ze in Tuticorin geslagen zouden zijn²¹⁹⁾.

D en E, ten laatste, zijn inderdaad weder te Tuticorin geslagen, doch hiervan zijn nog geen exemplaren voorgekomen. Wij weten dus niet of misschien op die stukken de naam van de muntplaats Colombo vervangen is door Tuticorin.

Portonovosche pagoden, te Tuticorin geslagen (1788).

In Augustus 1786 was dus de Munt weder te Tuticorin en daar werden in 1788 Portonovosche pagoden geslagen (ruim 7100 stuks) met een goudinhoud van slechts 15 caraten of 625 $\frac{\text{‰}}{1000}$ ²²⁰⁾, mogelijk van hetzelfde type als No. 88. Zij was natuurlijk een mededingster van de

²¹⁷⁾ CODRINGTON, bl. 227. R.C. vol. CLXXXVII, 11/9/1787.

²¹⁸⁾ CODRINGTON, bl. 227 § 4.

²¹⁹⁾ CODRINGTON, bl. 125 § 11.

²²⁰⁾ CODRINGTON, bl. 124. R.C. vol. CXCIV, 29/12/1788 en bl. 142.

beruchte SCOTT-pagoden, die wel 675 ‰ aan goudgehalte moesten hebben, doch in werkelijkheid slechts 625 ‰ smolten ²²¹).

De devaluatie van den standpenning hield gelijken tred met het verval van den handel der Compagnie en het ging snel bergafwaarts, ook met de pagoden; hier volgt een vertaling van wat BONNEVILLE in 1806 schrijft bij een dezer stukken ²²²): „Er is slechts weinig verschil tusschen deze pagode en No. 16, maar het gehalte is niet hetzelfde; er zijn sedert eenigen tijd een groote hoeveelheid pagoden in omloop gelijk aan No. 17, die niet meer blijken te bevatten dan 12 car. $\frac{17}{32}$ of 535 ‰; zij zijn geallieerd met rood koper”.

De Munt van Tuticorin bleef in bedrijf tot het einde in 1794. Alleen rest mij nog te memoreeren, dat de koperen munten met T boven het merk der Compagnie, die vroeger aan Tuticorin werden toegeschreven ²²³), geslagen zijn te Trincomalee, hetgeen blijkt uit een Resolutie van 1789 ²²⁴).

Tuticorin was een van de plaatsen, die bij de Conventie van 1814 door Nederland werd opgeëischt met muntrecht voor goud, zilver en koper en verschillende andere privilegiën, die gegrond waren op de oude Tanjoorsche contracten ²²⁵).

BENGALEN.

Reeds in het eerste gedeelte dezer studie had ik gelegenheid het een en ander mede te deelen over Bengalen in verband met de Paliakatten ²²⁶).

Feitelijk valt deze landstreek buiten het bestek van mijn

²²¹) WILCKE, bl. 314, en hiervóór, bl. 41/42.

²²²) BONNEVILLE, pl. 5, fig. 17.

²²³) C.C.M., No. 206, 207.

²²⁴) CODRINGTON, bl. 229. R.C. vol. CXCVI, 26/8/1789.

²²⁵) Zie bl. 11 en 71.

²²⁶) Eerste gedeelte, bl. 83, 89 en 90.

studie, daar niet met zekerheid te zeggen is of de Compagnie wel ooit de leiding heeft gehad van een Munt. Om verschillende redenen moeten ons evenwel de munten van Bengalen interesseeren.

ZAY neemt onder de Fransche koloniale munten een ropij van Murshidabad op, die te Chandernagor, het Fransche kantoor, geslagen zou zijn ²²⁷). Leest men echter de daarop betrekking hebbende firman ²²⁸) van 10 Januari 1738, dan blijkt het dat deze geslagen is op dezelfde (voordeelige) voorwaarden als de Nederlanders reeds in de XVIIe eeuw genoten hadden, doch in de *inlandsche* Munt en komt men tot de conclusie dat ze eigenlijk geen *koloniale* munt is. Dergelijke munten immers, die slechts geslagen zijn met het zilver der O.I.C., zijn inderdaad inlandsche munten.

Interessant is het te lezen wat VAN DAM heeft mede te deelen over de vermunting van het zilver, dat de O.I.C. te Kasimbazar ²²⁹) aanvoerde, en daar verkocht werd om in de inlandsche Munt te Rajamahar (op de munten Akbarnagar genaamd) te doen vermunten tot Sikkaropijen ²³⁰).

Sedert 1679 geschiedde dit door bemiddeling van een zekeren sarraaf of geldwisselaar, DOMNA genaamd, die, zooals later door Jhr. VAN REEDE ²³¹) werd geconstateerd, de Compagnie voor tonnen gouds wist te benadeelen, en wel 13 % winst genoot ²³²).

²²⁷) ZAY, bl. 290.

²²⁸) ZAY, bl. 326.

²²⁹) Een eiland; van Hugly stroomopwaarts varende kwam men achtereenvolgens aan Kasimbazar, Rajamahar en Patna (Dr. STAPEL). Casseimbazar à 38 ou 40 lieues plus haut d'Ougly, en remontant le Gange (ZAY).

²³⁰) RADERMACHER, bl. 441, gehalte 11 penn. 18 gr. à 11 penn. 20 gr. (979½ à 986 0/100).

²³¹) Eerste gedeelte, bl. 96, en hiervóór, bl. 31.

²³²) VAN DAM I. 2, bl. 69 v.v., II. 2, bl. 28, 29.

Hoewel Compagnie's dienaren van deze praktijken heel goed op de hoogte waren, was deze DOMNA toch aangesteld als tweede kassier en had hij zelfs een sleutel der kas in zijn bezit, terwijl hij van iedere betaling nog bovendien $\frac{1}{8}$ % provisie genoot.

Hij ontzag zich daarbij niet om de kooplieden in plaats van met Sikka-ropijen, in naam van de Compagnie te betalen met oude ropijen, genaamd „ropia piet”, waarop bij verwisseling een *batta* van 6, 8 en zelfs 10 % moest geleden worden ²³³).

Na 1687 werd den directeur en gezaghebbers in Bengalen dan ook opgedragen om het zilver voortaan direct aan de inlandsche Munt te laten vermuntten onder toezicht van Compagnie's dienaren.

In het N.I.P.B. kan men op vele plaatsen lezen, dat de munten, die te Batavia „biljoen” waren verklaard, naar Bengalen moesten gezonden worden, want zooals het goud der Compagnie grootendeels naar Coromandel ging, zoo ging het zilver naar Bengalen.

In 1698 verkregen de Engelschen dezelfde rechten als de Nederlanders, in de muntplaatsen van den Nawab, te Patna (Azimabad), Dacca of Dhaka (Jahangirnagar) en Murshidabad ²³⁴). In 1757 evenwel, na de inneming van Calcutta, verkregen zij bij tractaat met den Nawab het recht van een eigen Munt aldaar.

In 1765 kwam Bengalen geheel onder het bestuur der Engelsche O.I.C. en sedert 1778 werden de Sikka-ropijen van den Murshidabadschen stempel uitsluitend te Calcutta gemunt ²³⁵).

Na 1765 was de toestand dus geheel anders geworden.

²³³) *Piet*, vermoedelijk een verbastering van *pita*, verl. deelw. van het Hindi werkwoord *pitna* = slaan (Dr. STAFEL). *Batta*, een korting wegens minder gehalte ten opzichte van de Sikka-ropij.

²³⁴) THURSTON, bl. 32.

²³⁵) RADERMACHER, bl. 441.

Met den Nawab behoefde men geen rekening meer te houden, en ZAY vermeldt weder Ropijen die door de Fransche O.I.C. in Bengalen zouden geslagen zijn, van af 1769.

Opmerkelijk is nu, dat in het Reglement der dienaren van de Nederlandsche O.I.C. van 1767 voor het eerst weder verschijnen „de eerste en tweede (klerk) in de munt te Kasimbazar”²³⁶⁾, in het Reglement van 1753 kwamen zij niet voor.

In een plakaat van Maart 1780 heet het:

„En is overzulk by meerderheid van stemmen goed-
„gevonden en verstaan in den cours der onderscheidene
„soorten van ducaaten geen verandering te maaken, maar
„de Sourattesche, Persiaansche en *Bengaalsche-Arcadsche*
„*ropyen*, evenals de Bataviasche, gangbaar te verklaaren
„tegen dertig swaare stuivers ieder, gelyk deselve daar-
„voor hier en alomme op de comptoiren van de Nederland-
„sche maatschappy in Indië gangbaar worden verklaard
„by desen, de twee eerstgemelde als munten van Indische
„vorsten, die van ouden tyden een seker voorregt hebben
„verkreegen, en de laatste *wegens het regt, dat de*
„*Compagnie in de Bengaalsche munt heeft*, en alle, als
„door derselve merktekenen faciel te onderscheiden synde
„van andere, vreemde ropyen, enz.”²³⁷⁾.

Bij RADERMACHER vindt men:

„Ropy (zilvere Arcatsche) van 't gehalte van 11
„penningen 8 grein²³⁸⁾ word in Bengalen onderscheiden
„in Engelsche, die te Arcat geslagen worden, en Franschen,
„die te Pondichery geslagen zijn; dezelve zyn daar voor
„30 stuivers gangbaar; de Arcatsche hebben op Bengalen

²³⁶⁾ N.I.P.B. op het jaar 1767.

²³⁷⁾ Idem Xe dl., bl. 433.

²³⁸⁾ ruim 944½ 0/100.

„met de Sicca Ropy een rabat van 6 à 12 per cento, en de „Pondicherische worden 1 à 3 per cento beter als de „Arcatsche gerekent”. Verder kent hij ook een Bengaalsche-Arkat ropij van 11 penningen 5 grein (934 ‰) ²³⁹⁾. Deze laatste zou dan de in het plakaat van 1780 genoemde kunnen zijn.

Ik heb onderzocht of er dergelijke ropijen bestaan, die aan de Nederlandsche O.I.C. zouden kunnen worden toegeschreven, doch het is mij niet mogen gelukken eenig stuk te vinden, dat hetzij door zijn bijzonder voorkomen of door een speciaal merk aan de Compagnie zou kunnen worden toegekend. Erkend moet worden, dat ik niet in de gelegenheid was een uitgebreide collectie van dergelijke munten te bestudeeren, hetwelk voor zoo'n onderzoek wel noodig zou zijn, doch hier te lande is zulk een verzameling wel niet te vinden. Wel heb ik verschillende boeken en catalogi er voor nagekeken. Het zou echter in het geheel niet onmogelijk zijn, dat zij te eenigen tijd, door nauwkeurige studie, ontdekt worden.

Hoewel uit VAN DAM blijkt, dat de Compagnie (vóór 1691) in Bengalen wel eens Japansche Kobans heeft laten vermunt tot gouden ropijen ²⁴⁰⁾ zouden volgens anderen de inlanders van Bengalen zoo lang gewend zijn geweest aan zilveren geld, dat men de gouden munten slechts met dwang kon doen accepteeren ²⁴¹⁾. Den Engelschen is het gelukt weder geregeld gouden munten te Calcutta te slaan en in omloop te brengen.

Uit RADERMACHER zou men kunnen opmaken, dat er op Kasimbazar een Munt was ²⁴²⁾ voor goud en zilver en ook

²³⁹⁾ RADERMACHER, bl. 459.

²⁴⁰⁾ VAN DAM I. 2, bl. 92. Ook *Arreste* of *gouden moor* (mohur) genaamd. RADERMACHER, bl. 431.

²⁴¹⁾ THURSTON, bl. 35, op het jaar 1767.

²⁴²⁾ RADERMACHER, bl. 431 en 442.

spreekt men van „De heer van MYDREGT hem informeerende op de toedragt van het munten van het silver tot Cassimabasaar” ²⁴³⁾, doch later blijkt dan dat de Munt niet aldaar doch te Rajamahāl gevestigd was en ik veronderstel, dat men wanneer gesproken wordt van Kasimbazar als muntplaats moet lezen Rajamahāl en dat men alleen zoo schrijft, omdat te Kasimbazar de faktorij van de Compagnie was. Na 1754 schijnt dit veranderd te zijn.

De jongst bekende ropij van Akbarnagar (Rajamahāl) is van 1754 (A.H. 1167), geslagen in het 1e jaar der regeering van keizer ALAMGIR II en heeft als muntteeken een kleine zon en een kruis. Het is dus aan te nemen, dat de O.I.C. in de tweede helft van de XVIIIe eeuw, indien al, de Sikka-ropijen heeft laten munten te Murshidabad.

De door ZAY vermelde Fransche Ropijen zijn Sikka-ropijen van Murshidabad, die behalve het symbool van deze muntplaats (een vijfbladige bloem) ²⁴⁴⁾ op de voorzijde als muntteeken een maansikkeltje hebben, zooals men weet het teeken dat op bijna alle Fransche aamuntingen in Indië voorkomt. Deze worden m.i. ten onrechte door anderen voor ropijen van de Engelsche O.I.C. aangezien. Zij komen voor van af 1769 (A.H. 1183/A.R. 10, A.H. 1185/12, 1187/12, 1189/12 enz.) en men merke op, dat ze na A.H. 1185 steeds A.R. 12 hebben, evenals later de Engelsche „19-san Sikka rupee” steeds A.R. 19 heeft ²⁴⁵⁾. Er zijn wel eenige ropijen bekend, die door de Engelschen geslagen zijn en toch het maansikkeltje als muntteeken hebben, d.w.z. na de hervorming

²⁴³⁾ VAN DAM I. 2, bl. 69.

²⁴⁴⁾ JOHNSTON meent ten onrechte, dat dit symbool in 1757 door de E.O.I.C. te Calcutta werd ingevoerd. Het kwam al veel vroeger op de Sikka ropijen van Murshidabad voor.

²⁴⁵⁾ P.M.C. 3115—3121.

van 1796, z.g.n. „machinery made”, maar dit is waarschijnlijk een gevolg van de omstandigheid dat de graveur van die munten, ter zake onkundig, een Fransche ropij tot voorbeeld heeft gebruikt.

BIJLAGE F.

Corp. Diplom. III, bl. 34.

Contract met EGOSIE RAGIE, groot gouverneur der Tansjouwerse landen, 11 December 1676.

Art. 5. EGOSIE RAGIE consenteert en staat d'Ed. Comp^{ie} toe, binnen Nagapatnam munt te mogen slaan, soo fanums als pagoden, de fanums na de maniere en alloy als deselve in de landen van Tansjouwer in gewoonten syn, van $3\frac{1}{2}$ mat, en de pagoden op de alloy van Palliacatta à $8\frac{5}{8}$ mat yder, mede op gelyke wyse d'Ed. heer admiraal 't selve met Cawatta-neyk, boven vermeld, bedongen en geaccordeert heeft, mits dat de Comp^{ie} en EGOSIE RAGIE sullen trekken de helft van de winsten en inkomsten derselver munteryeen, nadat de onkosten alvoreen daaraf getrokken sullen werden; en sal EGOSIE RAGIE in deselve munterye mogen stellen een persoon, om wegens Syn Hoogheyd rekeninge van de incomsten te houden.

BIJLAGE G.

CODRINGTON, bl. 209.

Extract uyt de Resolutoire Notulen der Stadt Nagapatam Vrydag den 5en November, 1677.

Den E. oppercoopman ende Opperhooft resumeerde vervolgens de missive gisteren van d'Ed. Hr. Gouvr. alhier aangebracht, en komende tot de periode van 't stempelen der pagoden, waer in haer Ed: Ho: A: van Batavia een verandering hadden gelieven te ordonneeren, om deselve van de palliacatse te kunnen onderschyden, wiert naar een generale omvraginge met gemeen advys goetgevonden tot een onderschyf van anderen nu voortaan en die in toekomende geslagen sullen worden met dusdanige letter N op de ringge te tycken en vermits tot noch toe op dat werck geen dagel^s speciale opsiender is geordonneert geweest, maar sulcx alleen op wederzydtse Cannecappels

aancomen, soo is tot hooft over de munters onder een hooger opsicht ende commando van den E. VAN RHEE gestelt ende geauthoriseert den bramine adigaer RAMMANADE AYEN.

BIJLAGE H.

Resoluties van den Raad. Vol. XVIII, 12 Augustus 1680.

Dewyle haer E.E.H.a. tot Batavia in voorm: haer E.E. jongste missive gelieffden te ordonneeren, dat de pagoden die van Nagap: na Chormandel in specie wierden versonden niet hooger dan tot 105 stuyvers sodanigh die daer ter kuste koers nemen souden mogen in facture gebracht, en dat 't selve gevolgel: Nagap: een groot verlies soude geven, en den Commandant VERWER en den raet daarom te raden waren d'selve liever (volgens ons vorig gedragen consent) met partyen na Jaffanap: te bestellen, op vertrouwen deselve tegens 105 stuyvers op Chormandel aengenaem souden wesen, en vermits in dat geval Jaffanap: dan het verlies van 15 stuyvers op yder pagood soude komen te dragen, soo d'selve van daer na Chormandel wierden versonden, gelyck onfeyllyck souden moeten geschieden, vermits die specie op Jaffanap: soo weynig als hier tot den uytgeef nodig sy. Soo gaff den heere Pyl den raet in consideratie, off het niet best en gevoeghlyck ware, dat Nagapatn. dat voors: verlies selfs quam te dragen, ten aensien dat Comptoir reets de winsten daer van op de mundt getrocken hadt, en buyten dien nogh 10 stvs. en 12 penn: op yder pagood quam te proffiteeren, schoon die tegens 105 stvs. wierden versonden, waerop dan gelet wesende, is eenparigh g'oordeelt, dat by versendingh der gem: goude specie van Nagap: na Jaffanap: off andere plaetsen deselve soo wel als na Chormandel niet hooger dan 105 stvs. yder pagood sullen vermogen in facture gebracht, en het verlies afgeschr.: sal moeten

werden, doch vermits onder de voors: Nagapatn: oock een goede somma aan palliatse pagoden aldaer berustende, en die soowel als de nagap: aldaer tegens 120 stvs. by d'E. Comp. en haere Coopluysden ganghbaer waren, en waer op 't Comptoir Nagap: gevolgelyck niets hadde geproffiteert, soo is mede g'arresteert de vrunden tot Nagap: te autoriseeren het verlies daer op by versendingh vallende met het generael te mogen vereffenen.

BIJLAGE J.

Extract uit de notulen eener vergadering van den Raad van Madras op Zaterdag 5 September 1730.

At that Meeting the President observing to the Board what is recommended in the last general letter concerning the badness of pagodas, desires this affair may now be taken into consideration, and that the Assay Master may be sent for to assist with his advice.

Mr. WESTON was accordingly called in, and acquaints us that the pagodas grow daily worse; and that some he tried in May last were no better than eighty-three and a half touch ²⁴⁶), whereas they ought to be of the value of the Negapatam pagodas, which is eighty-five and three-quarters ²⁴⁷).

The Board taking into consideration the danger the Company's estate is in, and that commerce must inevitably suffer if this uncertain money circulates longer unsuspected; and that, though we defer taking proper measures to prevent this abuse at present, at last there will be an absolute necessity to do it (may be, when it will give a much greater shock to trade); and likewise no time can be so proper as when the Company's cash is so low as now by the large draught sent to Bay by the

²⁴⁶) 835 0/00.

²⁴⁷) 857 ½ 0/00.

„Cadogan”. We therefore come to the following resolution, in order to secure the Compagny's estate, which we hope will be sufficient to open the eyes of everybody else, who must otherwise be undone by their credulity.

„That a new pagoda be coined of equal weight and fineness with the Negapatam pagoda, and with the same stamp, only distinguished with the letter M on each side of the image; which shall be current in all branches of the Company's business, and that no other sort shall be paid or received, except in the Northern investments, where the old Madras pagoda is only current. But as this resolution cannot be put in practice till we have a supply of gold from China and elsewhere to make a circulation, we declare that this order of the Board shall not be in full force till the First of May ensuing; when we are in hopes the Eastern ships will be returned, and the merchants have sufficient time to coin the gold they purchase into the abovesaid specie; which were we to insist upon before a supply arrives, they must be obliged to melt down the present coins, and be considerable losers in giving it a new stamp”.

BIJLAGE K.

Selections from the Records of the Madras Governement, Dutch Records, No. 15, bl. 7.

Die van den nieuwen Nagapatnamsen stempel gaat alhier voor de particuliere mede redelyk voort naarmate van 't goud dat by den inlander te vinden is en door haar opgedaan werd, ongeagt de in de Portonovose munterije belang hebbende regenten daar soo wat teegen gehad en getragt hebben te beletten met den Arcadoesen Nabab te inspireeren, als of men sodanige pagoden gelyck te Portonovo deede munten, tot nadeel van den duan, en waar op zyn excellentie wel niet direct aan ons, maar de

Palliacatse, Sadrasp** en Portonovose opperhoofden quam aanteschryven, van sulx den Gouverneur te moeten aankundigen, ten fine het slaan van diergelyke pagoden te staken, dog syn Excellentie volgens besluit van den 27 Maart de onwaarheyd van dien neevens de geobtineerde privilegie van het Tanjoursen hoff, tot het mogen doen slaan van sodanige gehaltens als men mogte komen goed te vinden, aangetoond en voor oogen gebragt synde, is ons zeedert dier wegens niets verders voorgekomen.

BIJLAGE L.

Resoluties van den Raad van Colombo, vol. CCXXVIII, 13 Januari 1795.

Ingevolge Uw Ed. groot achtbaare bevel by veel geeerd besluit van den 12 December A° P° om aan te wysen het verlies dat de Komp. zoude lyden door de acceptatsie van twee partyen pagooden, die ten bedrage van 5400 stuks, die te Jafna wegens verkoop van een party Elephanten ontvangen, en volgens last deser regeering naar Tutukoryn gesonden, en aldaar geexamineerd, geessayeerd en gewaardeert zyn, de 100 stuks waardig te weezen $86\frac{7}{8}$ Skomps., $94\frac{1}{2}$ nieuwe Portonovose en $95\frac{1}{2}$ (lees $90\frac{1}{2}$) oude Portonovose pagoden; heb ik de eer by desen te berichten, dat volgens jongst gesloten contract met Skomps. groot koopman te Jaffenapatnam Kowalen Sittiaar Waytelingen, hy de Elefanten moet betalen met Portonovosche pagooden bygenaamd Tranquebaarse, elk pagood gerekend tegen 17 schellingen, en bij ontstentenis van pagooden een opgeld op ieder rds. van 16 stuivers, het geen op 17 schellingen of een pagood geeft 34 stuivers. De pagooden door de Jafnase bedienden na Tutukoryn gezonden zyn aldaar met de naam van Tranquebaarse Iskat pagooden bestempeld. Ongeacht alle gedane informatie by de geldwisselaars alhier heb ik niet kunnen ontwaren welk onderscheid er eigentlyk tusschen

de zoogenaamde Portonovosche Tranquebaarsche en Tranquebaarsche Iskat pagooden plaats vindt, enz.

BIJLAGE M.

Uit een brief van 10 Juni 1759, van den Gouverneur Generaal en den Raad te Batavia, aan den Gouverneur en den Raad te Colombo.

Colombo Archives, 1200 D.

Aangezien w'in onse byeenkomst van den 8 dezer, met relatie tot de door U.E. gepetitioneerde vier thon Pagoden hebben g'arresteert U.E. direct en over Negapatnam te laten toekomen, twee thon van dat mineraal: Zo werd U.E. daarvan by deezen zo wel de nodige kennisse gegeven, als dat w'ter gem: sessie op fundament van de door Tansjours vorst aan ons gecedeerde voorregten hebben goed gevonden U.E. te qualificeeren om van dat goud te Tutucoryn pagoden van 8 mat te laten slaan met de Negapatnamse nieuwe stempel die U.E. ten fine voorschreef met de alverder benodigde gereedschappen en des noods een Essayeur van dat Ministerium kunnen eysschen, onder deezen verstande dat de berekening der munts lasten die van Negapatnam niet zullen mogen surpasseeren maar wel zo veel minder als d'arbeyds loonen ginter zullen te bedingen zyn.

Lijst der aangehaalde werken.

Behalve de werken genoemd in het eerste gedeelte, zijn in dit 2de deel nog benut:

Canter Visscher, Jacobus. Mallabaarsche Brieven (1719—1724). Leeuwarden 1743.

v. d. Chijs, Mr. J. A. Nederlandsch-Indisch Plakaatboek. Batavia = N.I.P.B.

van Dam, Mr. Pieter. Beschryvinge van de Oostindische Compagnie. Uitgegeven door Dr. F. W. STAPEL. Rijks Geschiedkundige Publicatiën. 's-Gravenhage 1927—1932.

Mateer, Rev. S. Land of Charity. London 1871.

N.I.P.B. Zie *v. d. Chijs*.

Rea, Alexander. Monumental Remains of the Dutch East India Company. Madras 1897.

Selections from the Dutch Records of the Ceylon Gov^t
No. 3 (Memoir of RYCKLOFF VAN GOENS, anno 1675).
Colombo 1932, = Sel. Ceylon Gov^t.

Splinter Stavorinus, J. Reize van Zeeland naar Oost-Indië 1768—1771. Leiden 1793.

Thunberg, Karl Peter. Reise. Berlin 1794.

Tufnell, R. H. C. On a collection of S. Indian Coins (Fanams) J.A.S., Bengal. Vol. LV. 1886.

Whitehead, R. E. Catalogue of Coins in the Panjab Museum, Lahore. Oxford 1914. = P.M.C.

SLOTWOORD.

Het is zeer jammer, dat zoovele munten, die door mij gesignaleerd zijn, nog niet aan het licht zijn gebracht, en ik hoop ten zeerste, dat anderen, misschien door deze studie daartoe aangespoord, die zullen ontdekken en publiceeren of aan mij mededeelen.

Niettegenstaande ik met ijver verschillende catalogi heb doorgewerkt, blijkt mij thans, dat ik reeds een nieuw nummer aan het aantal, dat grooter bleek, dan ik aanvankelijk gedacht heb, kan toevoegen, namelijk:

20a. Drievoudige Kas, met III boven het merk

Kz. Onbekend, doch waarschijnlijk de gewone Arabische letters, voorkomende op de koperen munten van Paliakate.

Koper. Catalogus BERGSGÆ, IIe dl. (Supplement), No. 2096.

Deze munt van Paliakate kwam in de bekende groote verzamelingen als STEPHANIK, FONROBERT, GROGAN enz. niet voor en was evenmin bekend aan COBBINGTON. Het stuk behoort dus tot de zeldzame.

Bij REA ²¹⁸⁾ leest men: „They (the Dutch) seem to have had the right of coinage in all their stations, but it is doubtful if it was exercised at others than those named”, waarmede hij dan de meer bekende muntplaatsen zooals Paliakate, Negapatnam, Tuticorin enz. bedoelt.

In het algemeen is deze opmerking onjuist, want er waren verschillende vestigingen, waar de Compagnie zeker geen muntrecht had, doch wel neem ik aan, dat de Compagnie, vooral in de XVIIIe eeuw er naar gestreefd heeft om overal waar zulks maar mogelijk was het monopolie van de Munt te verkrijgen. Zoo het niet ging door middel van privileges, dan trachtte zij zich dit recht te verschaffen door usurpatie; een typisch voorbeeld, dat

²¹⁸⁾ REA, bl. 65.

tevens historisch vaststaat, is de Munt te Tuticorin ²⁴⁹⁾. Ook maakte de O.I.C. wel van haar muntrecht gebruik om munten te slaan, die zij elders in omloop bracht.

Zoo kan men er van op aan, dat de Compagnie vooral geslagen heeft de locale fanams, het gewone geld in den inlandschen handel, waarin ook meestal de tollën betaald werden. In den loop van deze studie heb ik reeds gelegenheid gehad hier en daar op die mogelijkheid te wijzen en zoo is het evenzeer niet onmogelijk, dat zij geslagen heeft de Arni-fanam ²⁵⁰⁾ van Sadraspatnam, afgebeeld bij SONNERAT, pl. 30, fig. 17. Op de Vz. van dezen fanam ziet men een Kali-figuur als bij Negapatnam en de Kz. is glad en bolvormig. Daar ik dit vermoeden echter nergens bevestigd vind, zal ik er niet op doorgaan.

Zooals reeds gezegd, waren al deze munten door vroegere schrijvers over de numismatiek der O.I.C. niet in hun werken opgenomen, ook in het in 1931 verschenen werk „*The Coins of the Dutch East Indies*”, door Sir JOHN BUCKNILL worden ze niet beschreven. Aldus is deze studie een aanvulling van wat in die boeken ontbreekt en dit moge aanleiding zijn, dat aan de munten der O.I.C., die in Voor-Indië ontstaan zijn, meer aandacht worde geschonken dan tot nu toe.

Ten slotte wijs ik nog op eenige drukfouten, die in het eerste gedeelte zijn ingeslopen:

Op bl. 65 bij No. 22 staat

PAL	PAL
IIII	VIII

, lees

Op bl. 78, 11e regel van onderen, staat *ongemunt*, lees *omgemunt*.

Op pl. II staat No. 28 zoowel Vz. als Kz. het onderst boven.

Amsterdam, Mei 1935.

C. SCHOLTEN.

²⁴⁹⁾ Zie bl. 65.

²⁵⁰⁾ Arni was een koopplaats in de nabijheid van Sadras, de O.I.C. verkreeg hier de rechten van halven tol en het bouwen eener loge. Caul van 3 September 1688.

